

SUNDAR SINGH A ZARÁNDOK

Sundar Singh élettörténete

Müller Vilmos

Kiadó: Missionsdienst „Sonnenstrahlen”
D-7120 Bietigheim-Bissingen, Neuwengert 2

A könyv internetes és letölthető változata az Evangéliumi Kiadó és Iratmisszió engedélyével készült.

Megvásárolható a Kiadónál: 1066 Budapest, Ó u. 16.

E-mail: rendeles@evangeliumikiado.hu

Weboldal: www.evangeliumikiado.hu

Tartalom

Előszó	3
Bevezetés	4
1. A háttér	5
A szellemi légkör	5
Származása	5
2. Sundar ifjúsága	6
Szülei	6
A Biblia első hatásai	7
3. Sötét éjszaka után világos nappal	8
Nehéz utakon	8
A gondviselés	9
4. Mindent Jézusért	10
5. Megpróbáltatások és áldozatok	11
6. Hű szolga – Hűséges Úr	13
7. Bátor hitvallók	14
8. Erős akarat	17
9. Délen, keleten és Nyugaton	18
Délen	18
Világosságot Keletre	20
Nyugat	20
10. 1923-1929	25

ELŐSZÓ

A most negyven éves Sadhu Sundar Singh élettörténete bizonyára nálunk is sok hívő léleknek lesz vonzó és kedves olvasmányává.

A magyar protestantizmus lelke ezekben a viharos években mind jobban kitarul Krisztus nagy misszió parancsa előtt: „Menjete el tehát, tegyetek tanítványá (tanítatok) minden nemzetet, merítsétek be őket az Atya és a Fiú és a Szent Szellem nevébe.” Lassanként mind jobban belátjuk, hogy a nyugati nagy protestáns egyházak pionírjai mellet minket is régtől vár a munkatér a pogány világban, s rájövünk arra az egyszerű, százszer kipróbált és Istenáldotta igazságra, hogy minden olyan áldozat, amelyet a keresztyén egyház a pogányok százmillióinak megtérítésére hoz, dúsan meghozza gyümölcsét idehaza az egyházi élet mélyülésében és gazdagodásában.

Az általános ébredező missziói tudat számára alig lehet szebb és megragadóbb olvasmányt nyújtani, mint India és Tibet nagy zarándokának élettörténetét. Sokan meglepve teszik majd le azt a könyvet. Azt gondolták, hogy a keresztyén hősiesség kora rég lejárt, s íme a huszadik században is vannak a keresztyénségnek lapjai, amelyek régi mártírok életére emlékeztetnek!

Sadhu Sundar Singh ízig-vérig a vértanúságig hű követője a Mesternek. Talán nem oly értelemben, nem olyan módszerekkel, ahogy nyugati misszionáriusoktól várnák, s róluk előre feltételeznénk. Sadhu nem akar másolata lenni a nyugati misszionáriusnak. Egész keresztyéni pályájából egy vágy csendül ki: a keresztyénség éltető vizét egyenesen Krisztus forrásaiból meríteni India és Tibet gyermekei számára.

Mi tudjuk, hogy a nyugati kultúra elemei Ázsia s Afrika népei számára már sokszor megnehezítették a keresztyénség forrásaikhoz való eljutást.

Mivel Sadhunak az általa végzendő missziói munkáról ilyen koncepciója van, s az általa végzett tevékenység eredményeit nem hajlandó egyik nyugati egyház számára sem átengedni, az elmúlt esztendőök során bizonyos oldalról nagyon átlátszó, s ismert okokból kemény támadások érték. Mint a keresztyén misszió annyi nagy alakját, úgy őt is csalással, becstelenséggel vádolták meg. A körülötte viharzó harcban a legnyugodtabb azonban ő maradt. Majd minden évben útnak indult Tibet sötét tájai felé, ahol meggyőződése szerint Uráért, Krisztusáért, előbb vagy utóbb mártírhalált kell hálnia.

Ez a kis könyv nem arra való, hogy Sadhu személyére és jóhiszeműségére irányuló harcot itt fontra vessük. A jelen helyzetben nekünk, magyaroknak, az teszi a legnagyobb szolgálatot, aki a Sadhu életét a világ elé tárja, aki lehetővé teszi, hogy Sadhu mélységesen tiszta, s az őskeresztyénség leheletét éreztető könyveiből ismerjük meg őt magát, s azt a nála is sokkalta Nagyobbat, kinek végéremehetetlen, tiszta szerelme minden missziói önfeláldozáson és küzdelmen át ragyog az örökkévalóságig.

Cegléd, 1929 decemberében

Czeplédy Sándor

Bevezetés

„Ha majd az Ő dicsőségében meglátjátok Őt, meg fogjátok bánni, hogy nem hittetek Benne, mint Istenetekben. Azonban akkor késő lesz. Engedtétek, hogy vezessenek titeket a hitetlenek, engedtétek, hogy vezessenek az értelem emberei, akik azt mondták nektek, ne higgyetek az Istenségében. Akkor későn lesz a bánat. Azonban most még itt van az alkalom. Talán ezeket a szavakat fogjátok hallani azon a napon: Egy férfiú jött hozzátok, pogány országból, bizonyosságot tett Rólam, az élő Krisztusról, mert megtapasztalta hatalmamat és dicsőségemet és ti mégsem akartatok hinni.”

Sundar Singh

„A misszióknak vannak hősei és vértanúi; ezt mindenki tudja. De az, hogy szentjei is vannak, már nem olyan köztudomású”, írja Hesse J. Martyn Henry észak-indiai misszionárius életrajza előszavában. Számtalan férfi és nő áldozta föl életét hősiiesen az Úr oltárán. A szenvedésben is, és sokszor az ellenség előtt a halálban is. Minden igazi missziói munkának előfeltétele az a hősiesség, mely nem félti az életét. A dolgok másik oldala nem olyan nyilvánvaló és mégis ez a fundamentuma minden keresztyén hősiességnek: ez az alap a *szentség*.

A missziói egyházak bennszülött keresztyénei is nagy mértékben szaporították szerte a világon, Jézus tanítványai hősiességének példáit. – Voltak közöttük egyszerű és magas rangú egyének, akik ingadozás nélkül kitartottak Jézus neve mellett; emberek, akikre nem volt méltó a világ. Minden missziói terület ki kellett, hogy állja a tűzpróbát és ki is állta azt. Azonban itt is áll az, hogy: a megtért számára nehezebb a pillanatnyi hősiességnél az állandó megszentelődés. Mégis a kettő összetartozik, az Üdvözítő megváltott gyülekezetében. Tehát a hősök és szentek összetartoznak.

Mintha az indiai vérben volna valami, ami az ott most keletkező új keresztyénségben jobban kidomborítja a *megszentelődés* lényegét. Az egész nagy pogány nép szigorú törvényszolgálatban való nevelkedése és a legszigorúbb önmegtagadással párosult szomjas igazságkereső lelkülete nem egy olyan vonalat sejtet, mely a legszebb sugárrá válhat, ha Jézus Krisztus teljes kijelentésének világossága árad rá.

Adja Isten, hogy ezek a lapok, melyek Jézus Krisztus egyik hű és megáldott Indiában munkálkodó tanítványának életrajzát akarják vázolni, hozzánk a kiválasztottak életének különösen ezt az oldalát hozzák közel. Azt, hogy a Megváltó megszentelt embereket akar. Ezek előtt egészen megnyilatkozik, s szeretetének teljességében jelenti ki magát előttünk. Bennük és szolgálatuk által dicsőítheti meg önmagát. Mikor ezt az életképet papírra vetjük, egynek tudjuk magunkat eredetijével abban a kívánságban, hogy ennek az életrajznak egyetlen gondolata, egyetlen tollvonása se szolgáljon emberi dicsőséget. Az ő jelmondata: „Jézus egyedül” s ez a miénk is.

Így áll szemünk előtt Jézus hű tanítványa

Sundar Singh a zárándok

1. A HÁTTÉR

A szellemi légkör

India a legrégebb időtől kezdve hit dolgaiban a csodák országa volt. Az indogermán törzs egyik hajtása hódító útján rábukkant ott valamire, amit talán maga sem keresett, s nem is sejtetett. Ott a déli nap hevében sokkal bensőségebb fejlődésen ment keresztül, mint nyugati rokonai, melyek pedig később Jézus példáját és tanítását is megismerték. India népeinek története lényegében nem világ- és haditörténet, hanem vallástörténet. Az indus az idők minden változásában nagyon különböző és sokszor különös formák között alapjában véve istenkereső. Ennek bélyegét hordozza magán az egész ország, az egész nép.

Az istenkereső lelkeknek ebből a folyamából gyakran különösen kiemelkedő hullámok váltak ki, melyek nagyobb távolságra is éreztették hatásukat. Indiában egy egész sereg vallásalapító volt, s ezek mindig nagy számmal találtak lelkes tanítványokat és követőket, mert ott a világ és annak dolgai nem töltik be annyira a lelkeket és a tömegek is törődnek lelkük üdvösségével. Mégis a legjobban azok az egyének emelkednek ki a sokaságból – és Indiában nagyon sokan vannak ilyenek, – akik meghozták a nagy áldozatot. Mindenüket, amijük van, odaadják, hogy azt az egy drága gyöngyöt megkeressék és ha megtalálnák, még a legnagyobb áron is megszerezzék. Emberek, akik még pogány létükre is érzik azt, hogy mennyire igaza van Krisztusnak, mikor azt mondja (Luk. 14,33): „Így tehát mindenki, aki nem mond le mindenéről, amije csak van, nem lehet a tanítványom.” „ha valaki hozzám jön, és nem gyűlöli meg az apját és az anyját, a feleségét és a gyermekeit, a fi(test)vérét és a nő(test)vérét, sőt még a saját lelkét is, nem lehet az én tanítványom,” (26) A hinduk szemében, ha el akarnak merülni az örökkévalóságban, nem sokat jelent ez az élet. Hányan pusztultak el a bálványszekerek súlyos kerekei alatt, hányan hozták meg más úton a saját életük áldozatát. Férfiak és nők egyaránt! Vajon Isten az ő teremtett világának erre a sóhajtozására és az Isten fiainak csodálatossága szabadsága utáni aggódó várakozására, nem tekint-e kegyelemmel s nem pattantja-e fel idejében a tömlőc zárait?

A hinduk milliói dolgoznak ma is azon, hogy mindent odaadjanak a megváltásért. Egész néposztályok cselekszik ezt. Megkülönböztetik közöttük a sadhukat és a sanyasikat. Mind a kettőt „zarándok”-nak nevezhetjük. Mind a ketten elhagyják mindazt, amijük van, csak az a különbség, hogy a sanyasi papi-szerzetesi életével polgári életét zárja le. Az életben betöltött egy hivatást, volt családja, felnevelte a gyermekeit s most visszavonul a világtól, elveti minden gondját, hogy csak az üdvösségre gondoljon. A sadhu ezzel szemben kora ifjúságától kezdve választja ezt a lemondó életet és egész életében mást sem tesz, mint egyedül, vagy hasonló gondolkodásúak társaságában templomról templomra jár, nem törődve a mindennapi kenyérrel. Ezt az áhítatos hívők nyújtják neki valami módon. Ő maga csak a megváltás utáni törekvésnek él. – Célja önmegváltás a sok zarándoklat és az önkínzás legfurcsább, sok esetben igen visszataszító kitalálásai által. Minden misszióbarát ékes példáit ismeri ezeknek, melyeket Indiában minden híres zarándokhelyén nagy választékban megtalálunk. Egy becsületes sadhu befolyása, akin érzik, hogy valóban, komolyan veszi önmagának és a világnak megtagadását, mérhetetlenül nagy. Egy kegyes nép szentet megillető tisztelete övezi körül. Szavát Isten beszédének veszik. A családokban – még a senki más számára hozzá nem férhető asszonyoknál is – ő a gyóntatóatyja s a lelkiismeret kérdéseiben a tanácsadó. A sadhuk között azonban sok igen veszedelmes elem is van, akiknek élete és cselekedete nagyon szentségtelen és átkos, a vándorélet minden külső kellemetlensége dacára. A pogánysághoz mi sincsen közelebb, mint a szentséges torzképe.

Származása

India vallástörténeti fejlődése nem ment mindig olyan simán, békésen, ahogy azt el szeretnék hitetni velünk. A buddhizmus hatalomra jutása és későbbi elnyomtatása Indiában nem történt meg erőszak nélkül. Azután behatolt oda a vallások nagy rendzavarója: az iszlám is. Pandsab-ban, India áldott „öt folyó országában”, amelynek területén egykor az árják, később Nagy Sándor és sok más hódító küzdötte ki magának az Indiába behatolás lehetőségét, a mohamedánok is megalapították uralmukat nagy véráldozatok árán. Hét teljes évszázadon keresztül tombolt a pusztító harc a támadó mohamedán seregek és a földjüket, szabadságukat, kasztjaikat, erkölcsüket, templomaikat és isteneiket védő hinduk között. Ezeknek a szörnyű vallásháborúknak a színtere leginkább Pandsab volt.

Ebben a viharos korszakban tűnik fel a sikh nép és vallása, melyből Sundar Singh sarjadt. Vallásalapítója Nanak, egy nagy guru (tanító) 1469-ben született Rayapurban Lahore mellett. Ő ki akarta egymással békíteni a harcoló vallásokat és el akarta törölni a kasztrendszer korlátait. Zarándok és vándortanítóként terjesztette tanait és sok helyen megértésre talált. Az egy, mindenütt jelenvaló Istent hirdette szerte az országban, aki felette áll a különböző emberi hitformáknak. Követőinek a bálványok szolgálatát minden megnyilvánulásában megtiltotta. Alkoholtilalmat rendelt el. Hívei újabb időben a dohányzásra is kiterjesztették ezt. Nanak guru hatása nagyon mély volt, mert emberszeretete igaz és tiszta volt, s a tiszta szellemi istentiszteletéről szóló tanítása Indiában is sok lelket vonzott. Még 1538-ban bekövetkezett halála előtt követői egy közösségbe tömörültek, melynek tagjai „tanítványok”-nak „sikh”-nek (= szanszkrit: shisya) nevezték magukat, mert Nanak megtanította őket az emberek egyenlőségére és testvériségére. Nanak egy szent iratot is fogalmazott tanítványai számára, ez az „Adi-Granth”, magyarul az őskönyv. Utána követői közül több nagy guru tovább fejlesztette a sikh közösség tanításait és szervezetét. Egy Ardsun nevű tanító a szent iratot, mely mint minden hasonló indiai irat versbe van szedve, kibővítette, ő építette fel a sikh-ek Amritsar-i híres, csodaszép „arany templom”-át, abban a városban, melynek neve lefordítva azt jelenti „a halhatatlanság tava.” A templom maga a halhatatlanság tavában egy kis szigeten épült.

A tíz nagy sikh tanító közül, Delhiben a mohamedán mogul-császárok kettőt hitükért és szent könyvükért megölettek. A kis hitközösségnek nem volt más választása, mint hogy fegyverrel védje magát a félhold támadása ellen. Ezért igazi férfiasággal és nagy hősiességgel tették ezek az emberek. Így állott elő egy békés hitközösségből a sikh-ek harcos kasztja. Körülbelül kétfélmillió tagot számlál ez a nép. Govind Singh, az utolsó tanító, a legnagyobb megbecsülésre érdemes férfiaságra, hűségre és bátorságra nevelte népét, ő vezette be a „fegyverkeresztség” szokását. Ez által minden sikh egyenjogú és keresztneve mellett kitüntetésként a Singh nevet is felveszi (= Szanszkrit: szimham „oroszlán”). Milyen önérzetet, milyen lelki erőt ad ez a törzs tagjainak, mennyire predesztinálja a nagy ügyek szolgálatára! De milyen küzdelembe kerül az, míg egy ilyen szív legyőzi magát és a Júda törzséből való oroszlánban meglátja diadalmas urát!

Ilyen törzsből sarjadt Sundar Singh

2. SUNDAR IFJÚSÁGA

Szülei

Sundar 1889. szeptember 3.-án született Rampurban, Patiala bennszülött államban, Pandsab földjén Atyja gazdag földbirtokos volt ott, Sundar a legfiatalabb gyermeke. Bátyái régen befolyásos pozíciókat töltenek be India hadseregében vagy állami szolgálatában. A pogány sikh tulajdonképpen hivatása a katonáskodás. Az angol hadsereg legjobb indiai ezredeit belőlük alkották. Egyrészt támogatták az angol hatalmat, másrészt fenntartják saját örökölt elsőbbségüket Elő-Indiában. A világháború alatt Európában, előtte és utána Mezopotámiában, Kelet-Afrikában, csaknem a fél világon küzdöttek és véreztek a sikh ezredek Anglia világhatalmáért. Hívek a maguk módja szerint, vakon hívők és engedelmeskedők.

Gazdagság és kényelem adott külső keretet Sundar ifjúságának. A forró évszak idején apja, Sirdar Sher Singh, egész családjával rendszerint Simlába költözött az angolok híres kormányzati és üdülő városába, mely meglehetősen magasan fekszik a Himalája hegység oldalában. Csak nagyon gazdag bennszülött engedheti meg magának, hogy ebben is utánozza az angolokat.

Sundar Singh ifjúságát és egész lelkivilágát nem érthetnénk meg, ha édesanyjáról nem alkothatnánk magunknak olyan élénk és olyan végtelenül kedves képet. Hiszen igen sokszor látjuk azt, hogy férfiak azt, ami bennük a legjobb és legnemesebb, anyjuknak köszönhetik. Amint erről az asszonyról tudunk, aki már Sundar tizennegyedik életévében meghalt, Sundartól magától tudjuk. A fiú a legbensőségesebb és leghálásabb emlékezetét őrizte meg édesanyjának. Keresztyénné létele után mondogta, hogy azt hiszi, ha anyja életben maradt volna, áldását adta volna fiának arra az elhatározására, hogy mint keresztyén zarándok munkálkodjék Krisztus békességének birodalmáért. Ha nem volna szabad hinnie abban, hogy kegyes életű anyjával odafent egyszer találkozni fog, a menny nem volna számára tökéletes üdvösség.

Sundar anyja, ki természetesen ugyancsak a sikh törzs tagja volt, s lelkét ugyancsak a hit és hősi gondolkodás töltötte el, mint a férfiakét, nagyon kegyes pogány nő volt, akít a gondviselés rendkívüli tehetséggel és finom műveltséggel áldott meg. Fiának, aki mint a legkisebb, legtöbbit forgolódott anyja

körül, s legközelebb állott szívéhez, igyekezett átadni azt, amit legjobbnak ismert meg az életben. Tervszerűen magával vitte, ha istentiszteleti kötelezettségeit végezte, otthon vagy a templomban, vagy mikor egy-egy pogány remetét felkeresett az erdő magányában, hogy lelkiismerete kérdéseire tanácsot kapjon. Úgy látszik a Sadhu már gyermekkorában erősen elhatározta, hogy zárándok lesz. „Ne légy közömbös és világias, mint a bátyáid”, mondotta neki édesanyja. „Meg kell keresned a lélek békességét és híven ki kell tartanod a hit mellett. Szent zárándokká kell egyszer lenned”. Még a rampuri amerikai presbiteriánus missziói állomás asszonyaival és testvéreivel is barátságot kötött ez a rendkívüli asszony. Nem sejtette, hogy fiának mennyi dolga lesz egyszer ezekkel. Egyelőre megtanult a kis fiú „dárdát vetni s az isteneket tisztelni”. Hét esztendősen korábban könyv nélkül tudta a „Bhagavadgítá”-t, ezt a nehezen érthető hosszú tankölteményt.

A Biblia első hatásai

Sundar első vallásoktatása tehát alapos és kiadós pogány hittan volt. Elsősorban a sikh-biblia, a Granth. Nemsokára égő kíváncsisággal kutatott a hinduk többi szentkönyveiben is, melyek az ottani igazságkeresők szemében oly végtelenül értékesek. A gondolkozó ember számára elég lelki indítást tartalmaznak. Mint ahogyan a nap bebocsátja a maga aranyos sugarait az őserdő áhítatos csendjének félhomályába, úgy ezekben a könyvekben is az emberi elgondolások tömegében nem egy fénysugár van, mely felemeli az érzékeny emberi lelket. A sikh fiú Nanak példáját követve a mohamedánok koránját is elővette az összehasonlítás kedvéért, de békességet nem talált. Még megértő anyja sem segíthette tovább annál a pontnál, ameddig ő eljutott.

A lélek éhsége már feltámadt benne, mikor a helybéli missziói iskolába adták. Itt kötelező volt a vallásoktatás és az iskolai áhítat. Sundar nemsokára meg is érezte Krisztus szavának ösztökéjét, s rugódozni is kezdett ellene. Fellázadt a vére: „Minek olvassam a Bibliát? Én sikh vagyok, s a Bibliám a Granth!” Azonban alkalmazkodnia kellett, szerzett egy Újtestamentumot és figyelmesen hallgatott. Azonban az ellentmondás szelleme mindinkább erősebb lett benne. Minden büszkesége és pogány buzgósága felébredt. Született vezetőként állott a keresztyén hitet gyűlölő tanulók élére. Nyilvánosan széttépte Újtestamentumát, s bedobta a tűzbe (ilyen eset már máskor is fordult elő Indiában). Az apja megtiltotta ezt neki. A Biblia jó könyv, mondotta. Vissza kellett volna adni elégetés helyett.

Ugyanazzal a buzgósággal, mellyel ellenállt az evangéliumnak, vetette bele magát most már az indiai hit legtitkosabb bölcsességeibe – azoknak az eljárásoknak elsajátításába, melyeket a hinduk azért tanítanak, hogy általuk az emberi akaratot szinte természetfeletti módon megacélozzák és megnöveljék. A jóga titkos tudományáról beszélnek ezek, arról a számtalan szabályról és gyakorlatról, melynek segítségével az ember lassacskán csaknem egészen független lehet a testétől. Alig van már szüksége az evésre és ivásra, alig kell aludnia és pihennie. Magasabb énjét mindig tisztábban felismeri magában, elragadtatik a tiszta szellemiségbe és így részt kap az isteni bölcsességből és a mennyei békességből. Azt tanítják, hogy a test és a lélek ebben az állapotban már sokszor elválik egymástól és csak alkalomadtán egyesül, de akkor is csak olyanformán, mint mikor az ember újra felveszi ruháját. A jóga titkos tudományának tanító mesterei is pogány zárándokok, akiket ezért nagy tisztelettel és félelemmel vesznek körül. Egy ilyen férfiúnevelésének vetette alá magát ezután Sundar és ez a veszedelmes iskola egész életére rányomta a maga bélyegét. Azonban a fiú agya akkor még nem bírta azokat a gyakorlatokat és extatikus állapotokat, sőt ezek idegeit is megtámadták s egészsége nagyon leromlott.

Atyja, hogy elvonja ezektől az izgató belső harcoktól, kivette a missziói iskolából s egy vallás nélküli állami iskolába küldte, mely egy óra járásnyira volt onnét. Azonban a naponkénti, forró napsütésben való gyaloglás még jobban megtámadta egészségét, s így visszakerült a missziói iskolába. A régi harc újból megindult. Minden erejével küszködött, hogy amit akart és keresett, a békességet megnyerje. Ezt az akaratát kerülő utakon nyert tapasztalatok csak megerősítették. Még távol volt tőle az a gondolat, hogy a Szentírásban és az előtte olyan gyűlöletes Jézus nevében lehet elérjete a boldogság nagy titka. A bibliai oktatás óráit bezárt szívvel hallgatta és mikor egy alkalommal egy misszionárius árnyéka ráesett, egy óra hosszat mosakodott, hogy megtisztítsa magát ettől a beszennyeződéstől.

Hosszú ideig kellett lelke éhségében saját magában emésztődnie. A büszke sikhnek kicsinnyé kellett lennie, s csak akkor villanhatott meg előtte az a lehetőség, hogy talán mégis a keresztyének megvetett könyvecskéje az a gyöngyragyó, melyben a békesség igazgyöngye el van rejtve, az a békesség, melyről anyja beszélt neki, s amely után tüzes lelke minden gondolatával vágyódott. Lassan megint tisztelni kezdte azt, amit egyszer elégetett. Balzsamként hatott fáradt, sebzett szívére: „Gyertek ide hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve és én felüdítlek titeket.” (Máté 11,28) Ezek a szavak belemarkoltak a

lelkébe. Jézus kereszthalálának története rabul ejtette gondolatait. Nem gúnyolódott többé társaival együtt a keresztyénség felett, hanem mind többször állt a keresztyén tanító pártjára, s néhányszor bizalmasan beszélt is vele. Egész viselkedése megváltozott. Atyját a pogányok részéről figyelmeztették erre, de ő nem vette komolyan a dolgot. Azt felelte, hogy fiát az édesanyja elég mélyen bevezette a sikh hit alapelveibe. Hogyan is imádkozhatna ő azt, amit nemrég még üldözött? Úgy érezte, hogy nincs oka semmi aggodalomra.

3. SÖTÉT ÉJSZAKA UTÁN VILÁGOS NAPPAL

Szegény fiú a szellemi éjszakának legnagyobb mélységein vergődött keresztül. Amit azóta meglátott, nem volt több, mint a pirkadat napfelkelte előtt. Volt-e hajnalcsillaga ennek az éjszakának? Jézus Krisztus világos napja közeledett-e? A János evangéliuma nála sem tévesztette el hatását, hiszen, minthogyha ezt egyenesen Ifjú-India számára alkották volna. „mert úgy (oly módon) szereti az Isten a világot /a világrend(sze)r(t)/, hogy az egyetlen világra jött Fiát adta, hogy mindenki, aki hívő (hithű) lesz Benne, ne hogy elveszen (elpusztuljon), hanem birtokosa legyen a világkorszakra szóló (aioni) életnek.” (János 3,16) Vajon neki is szól ez? Ő is azok közé tartozik-e, akiket Isten szeret? Tudni még nem tudta és hinni még nem hihette. Hát örökké fog tartani a kétely? Vagy véget vessen annak erőszakkal? Reggel öt órakor robogott el szülői házában kertje alatt a ludhianai gyorsvonat. Elhatározta, hogy ha ezen az éjszakán nem találja meg lelke békességét, a szürkületben a sínekre dobja magát a vonat elé. A pogány nem látott ebben semmi bűnt. Meg akarta tudni, hogy az örökkévalóságban van-e olyan békesség. Megfürdött, azután szobájába ment az Újtestamentummal és áhítatban, bibliaolvasással és imádkozással töltötte az éjszakát. Vívódva, Istenhez kiáltva térdelt a földön. S ekkor, éppen, mikor derengeni kezdett odakinn a hajnal, egy világos felhő töltötte be a helyet s benne ott tündöklött a töviskoronás Jézus Krisztus alakja. Hallotta, hogy a jelenés hindusztáni nyelven így szól hozzá: „Miért üldözöl engem? Gondold meg, hogy a kereszten odaadtam érted az életemet.” (Apcsel. 9,4) Ennek az arcnak isteni szeretettel és irgalommal teljes tekintete minden ellenségeskedését örökre semmivé tette. Benső erővel vette birtokába a lelkét az a bizonyosság, hogy bűnbocsánatot nyert és Jézus elfogadta őt. Ebben a pillanatban belesugárzott szívébe az a nagy békesség, amit olyan régen keresett. A kert alatt elrobogott a gyorsvonat.

Mikor térdeiről felemelkedett, a látás eltűnt, azonban Krisztus és az Ő üdvössége megmaradt benne. Túláradó szívvel nem ügyelve arra, hogy milyen korán van, felkereste Sundar az apját, hogy megmondja neki, hogy keresztyénné lett. Apja nem tudta elhinni, hogy fia komolyan beszél, s vissza akarta küldeni az ágyba. De a dolgon már nem lehetett változtatni. A tanítvány Mesterére talált. S az ő tulajdona maradt örökre.

Nehéz utakon

Sundar tizennégy éves volt, amikor ez történt. Még nem üzték ki a szülői házból. Ez csak akkor következett be, mikor megkeresztelkedésével felvette az életközösséget a keresztyénekkal és végleg szakított a pogánysággal. Ekkor azonban még nem lehetett megkeresztelni. Ehhez vagy a gyám beleegyezése, vagy a 16. életév betöltése szükséges. A következő kilenc hónapot Sundar a szülői házban töltötte, ahol sok szenvedésnek és nyomásnak volt kitéve. Titkos hitet, melyet nem vett volna észre senki, még csak eltűrték volna hozzátartozói. Azonban Sundart nem ilyen fából faragták. Nagy volt az izgalom. Hiszen a család nagy tiszteletben állt, s nagy befolyása volt. Annál nagyobb volt a szégyen, ha a családból valaki hitehagyóvá lett. S a büszke, bensőleg mégis olyan szegény hinduk még mindig nagyon megvetik a keresztyéneket. Az apa nagy türelemmel bánt fiával, s rábeszéléssel próbálta szándékát megváltoztatni. Milyen kilátásai vannak egy sikh nemes fiának! Csak akarnia kell. Másrészt felhívta a figyelmét arra, hogy gondolja meg jól, milyen nyomorúság vár rá, ha hitszegőként elszakad a családjától. Ehhez járult még elhunyt édesanyjának emléke és öröksége. S ez volt az, ami legjobban fáj Sundarnak. Az övéi iránt érzett szeretete forró és tiszta volt akkor is, ha ők nem értették meg őt. Hiszen ő nem akarta elhagyni őket. De nem tehetett mást, minthogy hű volt ahhoz, Aki kiválasztotta és elhívta őt. „Aki jobban kedveli apját vagy anyját, mint engem, nem méltó hozzám” (Máté 10,37), mondotta a Mester. A küzdelem kemény volt, az atya könnyei égették lelkét.

Ha a világi fény és gazdagság elhatározásában valaha megingathatta volna, akkor az ebben az időben történt volna meg. Egyszer egyik nagyon nagy tiszteletben álló és igen gazdag nagybátyja magával vitte szép kastélyába a fiatal embert, s bevezette egy mély pincébe. Azután óvatosan bezárta mögöttük az ajtót. Sundar arra gondolt, hogy nem látja meg többé a napfényt, itt lenn marad, elveszve a külvilág számára, mint ahogy

Indiában már olyan sokan tűntek el ilyen módon azok közül, akik meg akartak keresztelkedni. Nem ölték meg őket. Az ölést tiltja a hindu hit. Csak éhen haltak. Nem adtak nekik enni, hiszen arra, hogy táplálékkal lássák el őket, nem ad parancsot a hindu vallás. Azonban ebben az esetben nem ez következett. A nagybácsi egy nagy kincstárt nyitott ki előtte, s olyan kincseket mutatott meg neki, amilyenekről fogalma sem volt: egész halom bankjegyet, családi kincseket, mérhetetlen értékű drágaságot és sok fémpénzt. S akkor az öreg levette fejéről a turbánját, s letette unokaöccse lába elé. Ez a legmélyebb megalázkodás, s a legforróbb kérés jele. „Mindez a tied, ha nem leszel keresztyénné”, mondta ezután. A kérés elutasítása egyértelmű volt az öreg kor és az egész család meggyalázásával, az illendőség legelemibb szabályainak megsértésével. Mégis Sundar nem tehetett másként és Megváltója vele volt. Jézus szeretetét és közelségét olyan elevenen érezte, hogy tagadó válasza könnyen és örömmel hagyta el ajkát. A Jézussal való zavartalan közösség újabb pecsétjét kapta meg lelke. Azonban ettől az órától kezdve nem volt többé családjának tagja. Úgy tekintettek rá, mint a család szégyenfoltjára. Kitagadott volt.

Sundar egyik barátja és osztálytársa a sikh törzsből, akit ugyancsak az Újtestamentum vezetett Jézushoz, vele egy időben akart keresztyénné lenni. Ennek a szülei a törvényszéknél panaszt tettek a rampuri misszionáriusok ellen, azzal vádolva őket, hogy erőszakkal kényszerítették a fiút arra, hogy keresztyénné legyen. A törvényszéki tárgyaláson bátran bizonyosságot tett a fiú és azt mondta: „Nem a misszionáriusok miatt, hanem a kezemben levő evangéliumért hiszek Jézusban. A misszionárius ártatlan”. Ez az eset erősen hozzájárult ahhoz, hogy a két fiatalember helyzete rosszabb lett. Sundar egyik bátyja különösen ellenségesen viselkedett. Naponta el kellett tűrnie, hogy Megváltójával együtt gyalázó szavakkal illessék. Csak titokban üdíthette fel lelkét Újtestamentumának olvasgatásával. Másodszor is el kellett hagynia a missziói iskolát. A városban támadt felzúdulás miatt be kellett azt zárni. Még az ottani kis keresztyén gyülekezet helyzete is elviselhetetlenné lett. Senki nem adott el nekik semmit és senki sem vásárolt tőlük. Ezért az összes keresztyén elköltözött, s a két fiatalember egészen magára maradt hitével. Vajon szerencse, vagy szerencsétlenség volt Sundarra nézve, hogy édesanyja ezt már nem érte meg?

Mikor helyzete már egészen tarthatatlanná lett, Ludhianába ment, a misszióközpontba. A misszionáriusok nagyon melegen fogadták. Még kosztját is pontosan a sikh kaszt előírásai és szokásai szerint kapta meg, hogy ezt senki ne kifogásolhassa. Azonban itt egy váratlan nehézséggel kellett megküzdenie, azzal, hogy ő valóságosan találkozott Krisztussal, s egész életét teljesen átadta Neki. Osztálytársai között pedigg többen voltak, akik csak névleges keresztyének voltak, vagy gyerekesen nem törődtek a nagy kérdésekkel. A missziói állomáson ezekkel állandóan együtt kellett lennie, s itt annyi gyarlóságot és hiányt látott meg bennük, hogy mélyen csalódva búcsút vett tőlük, s hazament Rampurba. Rokonai természetesen azt hitték, hogy ezzel hátat fordított a keresztyénségnek, s nagy örömmel fogadták. Ő mégis bensőleg megerősödve, ugyanaz maradt. Hogy semmi kétség ne legyen afelől, hogy hová tartozik, levágatta hosszú haját. Pedigg ez a sikh törzs büszkesége, s a törzshöz való tartozás jele. A sikh férfi fejét nem érintheti olló ugyanúgy, mint az Ótestamentumban Istennek szentelt emberek fejét. A hosszú haját feltekerve a turbán alatt viselik s a férfiaknak nagy szakálla van.

Sundarnak ezt a lépését családja azzal viszonzta, hogy örökségéből is kitagadta. Az udvar kapujában a koldusok és bélpoklosok között adtak neki enni, s itt kellett aludnia is. Nem tartozott többé közéjük. Egyik sógora, aki a nabhai rádza szolgálatában állt, egyszer még magával vitte, hogy egy utolsó kísérletet tegyen arra, hogy visszatérésre bírja. A fejedelem a nagyok államtanácsa elé hívatta, s hosszú beszédben igyekezett szándékától eltéríteni. A legnagyobb barátsággal és jószággal fordult hozzá. Ragyogó ajánlatokat tett neki.

Különösen a büszkeségére hivatkozott: „ugyan, te sikh oroslán létedre keresztyén kutya akarsz lenni?” Sundar azonban állhatatos maradt. Mindenáron Jézust akarta követni.

Erre már otthon is elfogyott a türelem. Az apa régen visszafojtott keserősége kitört. Megátkozta és kiúzta hazulról. Mindenét vissza kellett szolgáltatni. Csak azt a ruhát tarthatta meg, ami rajta volt, s annyi pénzt, hogy Patialába utazzon. Utoljára a szülői ház verandáján. Napkelte előtt távoznia kellett, ki a hideg világba, de – Jézus nyomán.

A gondviselés

A ludhinai vasútvonal mentén, melyhez Sundar igyekezett, hogy atyai jóbarátainál, a misszionáriusoknál bátorítást és menedéket találjon, fekszik egy Ropur nevű kis falu. Itt telepedtek le a Rampurból elűzött keresztyének, papjukkal együtt. Ezt Sundar útközben meg akarta látogatni. Hiszen, mi természetesebb annál, hogy akik társak a szenvedésben, hitükben közösen keresnek vigasztalást. Tehát ő Ropurban kiszállt és betért a lelkészhez. Alig, hogy megérkezett, erős rosszullet fogta el. A hamarosan elhívott bennszülött orvos súlyos

mérgezést állapított meg. Utolsó otthoni étkezésekor, abba az ételbe, amit ott a kapu előtt fogyasztott el, erős mérget kevertek. Ennek meglehetősen későn mutatkozik a hatása, akkor azonban már biztos halált jelent. Indiában szívesen választják ezt a fajtát, hogy a mérgezés nyomait eltüntessék. Hatása a kolerához hasonlít. Hozzátartozói jobban szerették volna, ha így pusztul el, minthogy keresztyénné létele által végleg gyalázatot hozzon családjára. Az orvos jól ismerte a tüneteket. A kegyes hinduknál egyszer-egyszer előfordul az ilyen. Intézkedéseket tett, azonban kijelentette, hogy az eset teljesen reménytelen, s másnap reggel megint el fog jönni, hogy részt vegyen a temetésen.

A lelkész és felesége az egész éjszakát a beteg ágya mellett töltötte. A szenvedésekhez szokott gyülekezetnek sok tagja imádkozott és hitt velük együtt. A fiatal ember a sok vérhányástól már minden erejét elveszítette. Azonban ő is kitartott a hitben, hogy nem fog meghalni, hanem élni fog és hirdetni fogja az Úrnak cselekedeteit. (Zsolt. 118,17) És így ez a betegség sem vezetett halálra, hanem növelte Isten dicsőségét. Amikor az orvos másnap eljött, legnagyobb csodálkozására, ha nagyon elgyengülve is, de még életben találta a beteget. A fiatal szenvedő tökéletes békessége és örvendező hite a Megváltóban olyan mély benyomást gyakorolt a pogány orvosra, hogy a paplakban egy Újtestamentumot kért magának. Aztán ő is keresni kezdte a lélek békességét, s kegyelmet talált. Ma missziói orvosként szolgál Búrmában.

Ezalatt Sundar barátja és osztálytársa sem járt másként. Neki is mérget kevertek a táplálékba, mikor sem rábeszéléssel, sem ravaszsággal nem tudták elhatározásában megingatni. Ezt a fiatal bizonyágtevőt azonban magához szólította Isten. „Van nekünk Istenünk, akit mi tisztelünk: Ő ki tud minket szabadítani az izzó tüzes kemencéből, és ki tud szabadítani a te kezedből is, ó király!” (Dán. 3,17), mondták Dániel ifjú barátai Nabukodonozor királynak. „De ha nem tenné is, tudd meg, ó király, hogy mi a te isteneidet nem tiszteljük, és nem hódolunk az aranszobor előtt, amelyet felállítottál!” (Dán. 3,18) Sundar szenvedéseinek már ennél az első eseténél is látjuk, hogy Isten mennyire megáldotta őt más lelkek Jézushoz vezetésében. Az a különös kegyelem, amely a Megváltó megjelenése által osztályrészévé lett, átsugározta egész lényét. Valósággal érezni lehet rajta, hogy Megváltója közel van hozzá, s hogy mennyei levegő áramlik át lényén. Ez egész személyének valami titokzatos vonzóerőt és a szellemek felett nagy hatalmat adott.

Sundar meggyógyult, s folytatta útját Ludhianába, ahol örömmel fogadták. Most volt ideje arra, hogy szellemi vezetés mellett elmélyedjen Újtestamentumában, mely lelkének egyre fontosabb és kizárólagosabb táplálékává lett. Az ellenségei itt sem hagytak egészen békét neki. Újból megkísérelték, miután már meg akarták ölni, hogy ravaszsággal és erőszakkal hatalmukba kerítsék. Atyja is megjelent még egyszer a missziói házban, hogy a meghatottság könnyeivel hívja vissza arról az útról, melyről, azt hitte, nincs visszatérés.

Ezért legjobbnak látszott, ha Sundart egészen kivéven a zaklatások köréből, nagyobb távolságban, jobban elszigetelt helyen biztonságba helyezik. Ludhianában körülbelül kilenc hónapot töltött. Innét most Subathuba került, mely Simla-tól harmincöt kilométernyire fekszik északra, a Himalája hegységben. Ez egy orvosi missziói állomás volt. Ezen a helyen senki sem ismerte. Az üldözések nem érték utol. Belső fejlődését Újtestamentuma táplálta, s ezalatt mindinkább megérett arra a napra, melyen a keresztség felvétele által is bizonyosságot tehetett Krisztusba, az ő Urába vetett hitéről. Tizenhatéves korában nagykorúvá lett, s ezzel joga volt az áttérésre. Egy nappal sem akart tovább várni. Tizenhatodik születésnapján, 1905. szeptember 3.-án Simlában az anglikán egyház kápolnijában Redmann J. misszionárius megkeresztelte. Bőségesen áradt szívébe az öröm: „ha valaki Krisztusban van, új teremtmény, a régiek elmúltak, lám, új valósult meg.” (2.Kor. 5,17)

4. MINDENT JÉZUSÉRT

„Jézust nem lehet úgy ismerni, hogy ne szeretnénk, s nem lehet úgy szeretni, hogy ne szolgáljánk”.

Ez Sundar Singh életében is beigazolódtott. Forró vágy töltötte be lelkét, hogy azt a Megváltót, aki ilyen nagy dolgot cselekedett vele, másoknak is hirdesse. Csak az volt még kérdéses, hogy ennek mi a legmegfelelőbb módja. A teljes önfeláldozás gondolata kicsiny gyermekkorától kezdve nem volt idegen számára. Anyja kívánsága is erre mutatott. Jól ismerte azt a mély hatást, amit a pogány sadhuk el tudnak érni. Az a gondolat foglalkoztatta, hogy nem lehetne-e ezt a módszert keresztyénné tenni. S így azt, ami a pogányság erős bástyája volt, s mellyel sokszor takartak el álszenteskedést, élvezetvágyat és a test szolgálatát, Jézus Krisztus kezében szent eszközzé formálni, lelkek megmentésére. Vajon nem ez-e az ő útja, hogy „mindenkinek

mindenévé” legyen, s így sokféle módon megmentsen némelyeket? Hogy ilyen irányú kísérletek történtek-e már, arról semmit sem hallott. Indiában ilyen még egészen bizonyosan nem is volt. Nagyon jól tudta, hogy mit jelent ez a lépés: lemondást a házasságról, az otthonról és nyugalomról. Fogadalom volt, melyet magára vehet a keresztyén, de amelytől mindenkor vissza is léphet. Sundar Singh számára ez lett az élethivatás, ezen az úton közelíthette meg legjobban Megváltóját, s itt szolgálhatott Neki a legjobban. Egészet - egészért volt a jelszava. Hiszen maga Jézus Krisztus volt a keresztyén Sadhu példaképe. Zarándok, akinek nem volt fejét hová lehajtani, aki hálás hallgatók és kegyes asszonyok adományaiából élt. „Jöjj és kövess engem!”

Elhatározását 1905. október 6.-án valósította meg. Megkeresztelése után harminchárom nappal felöltötte azt a sáfránysárga ruhát, melyet egész Indiában a zarándokok viselnek megkülönböztetésül. Könyveit, s amije még volt, hamar szétszította. Mezítláb, pénz és táska nélkül kezdte meg keresztyén zarándokútját. Akkor nem látta még, hogy milyen súlyos következményei lesznek elhatározásának.

5. MEGPRÓBÁLTATÁSOK, ÁLDOZATOK

Jézus ügyének fiatal hírnöke legelőször a hazáját kereste fel. Rampurba minden ház ismerős volt előtte, s őt is ismerte mindenki. Minden utcáskoron prédikált, ajtóról-ajtóra járt örömhírével, a megtalált üdvözítőről, s a Tőle kapott erőről szólva. Az evangélium boldogító voltának eleven bizonyossága volt. Nem csalódott abban sem, hogy a zarándokruha védelmet és befolyást fog szerezni neki. Még az asszonyok udvarai és lakosztályai is megnyíltak előtte, s ott is hirdette Jézus üzenetét. Pedig milyen ritkán hatol be odáig Jézus szeretetének egy-egy sugara. Nem felejtette el saját szülőházát sem. Hogy itt hogyan fogadták, arról azonban sohasem beszél. Úgy látszik nem a legbarátságosabb volt ez a fogadtatás. Az övéi számára túlságosan nagy volt a csapás és az elidegenedés. Rampurból a környező falvakat kereste fel s evangéliumával csakhamar bejárta az őt folyó egész országát. Eddig még soha nem látott módon terjedt az evangélium ismerete. Itt is elég áldozatot kellett hoznia, s elég nélkülözésen kellett keresztül mennie, pedig megkönnyítette szolgálatát az, hogy jól ismerte az ország nyelvét és szokásait. Természetesen, mikor az emberek hallották, hogy milyen bátran szól Krisztusról, aki a békesség egyetlen útja, hamar észrevették, hogy ez egészen újfajta zarándok. Ilyenkor sokszor elűzték s aztán kereshetett szállást és táplálékot.

A keresztyén gyülekezetek között sokkal jobb dolga lehetett volna. Mindenütt szívesen fogadták volna nagyszerű tehetségével, hatalmas szónoki erejével, a hindu szíveket különösen megragadó és meggyőző csodálatosan szép képes beszédével és buzgóságával. Bármelyik missziói állomás szívesen alkalmazta volna, akár azonnal, tanítónak vagy prédikátornak. Azonban ő nem akarta megkönnyíteni a dolgát. Világosságával be akart világítani a tévhit és a pogányság sötétségébe. És ez adta meg személyiségének azt a különös erőt. Soha nem sajnálta az áldozatot. Még abban az időben sem, amikor függetlenül a már meglévő keresztyén gyülekezetektől, vonult keresztül az országon, gyakran a legzüllöttebb és legmegvetettebb elemek között dolgozott és az eredmény nagyon csekély volt. Az eke szarvára helyezte kezét és nem tekintett hátra. (Luk. 9,62)

A mély fekvésű Pandsab-ból Sundar Singh hosszabb vándorlás után, a folyók mentén magasabbra és magasabbra jutva, a csodaszép Kasmíri hegyvidékre jutott. Ezt a felséges, roppant termékeny völgyet minden oldalról havasok veszik körül. A kétmilliónyi lakosság, mely nagyjából mohamedánokból áll, ebben az időben még meglehetősen hozzáférhetetlen volt az evangélium hirdetői számára. Még idegőrlőbb és veszedelmesebb volt utazása Beludisztánban és Afganisztánban, India határain túl, mert ezekben az országokban a kormány nem védi már a békét és az életet. A néptörzsek kivétel nélkül vad mohamedánok és szenvedélyes rablók, megesküdték, hogy egyetlen külföldit sem fogadnak be, semmilyen idegennek nem engedik meg, hogy a kereszt tanát hirdesse és honfitársaik között sem tűrik meg azt, aki keresztyénné lesz. Aki hajlandóságot mutat az evangélium elfogadására, halál fia. Vagy eltűnik, vagy nyilvánosan halálra ítélik és kivégzik. Nem egyszer folyt már ezen a vidéken a mártírok vére. Indiai keresztyének is vértanúságot szenvedtek, akik átjöttek ide. Sundar helyzete sem volt könnyebb, mint másoké. Élete naponként veszedelemben forgott, s egyedül Isten oltalmazó keze őrizte meg, hogy másutt is felhasználja még szolgálatait.

Hosszú vándorlás után egy kis időre visszatérve, Kotgarh városkát választotta ki arra, hogy a szükséges visszavonultságban és csendben új erőt gyűjtsön erre a felörlő életre, s a szüntelen bizonyágtételre, arról a legnagyobból és legjobból, amiről emberi nyelv szólhat.

Kotgarhból látni az utat, mely a forgalomtól és még inkább az evangéliumtól annyira elzárt országokba Nepálba és Tibetbe vezet. Ez a város 100 kilométernyire fekszik a korábban említett Subathu-tól és 200 kilométernyire Tibet határától. Sundar kereső szeretetét ezekben az országokban éppen az elzárkózottság vonta magára. Ezután éveken keresztül rendszeresen átment ezekben az országokban nyáron, amikor a hegyszorosok járhatók. Nem is tudjuk elképzelni azokat a veszedelmeket, amiket az egyedüllet itt a világ legmagasabb hegységének jégsivatagain magában rejt. Sivárság, elhagyatottság köröskörül. Száz kilométert is mehet az ember anélkül, hogy valakivel találkozna. Nem egy út a tengerszint felett, hatezer méteres magasságban vezet. A Rotang-szorosnak például, melyen keresztül Sundar szokott Simla felől jövet négyezerhétszáz méter magasságban átkelni a tibeti határon, az a nevezetessége, hogy a havasok és az alattuk elterülő izzóan forró indiai völgyek között létrejövő óriási hőmérsékletkülönbségek délutánonként olyan erős szélvihart hoznak létre, amely az embereket felkapja a földről, és még a legelésző állatokat is képes lesodorni a mélységbe. Ehhez hozzájárult az is, hogy Sundar a forró síkság fia volt, aki nem egyszer halálos betegen feküdt ott fenn a hideg levegőben. Később azonban már minden európai turistával bírta a versenyt, s ha azok betegek lettek, ő ápolhatta őket. Ott fent is megtartotta zárandok szokásait. Útipoggyásza egy vöröskötésű Újtestamentum és egy hálószőnyeg, melytől nem egyszer fosztották meg a rablók. Minden hideg dacára, mint a fakírok lent a meleg vidéken, mezítláb járt a havon és jégen is, s ha a jégtáblák véresre törték lábait, és vére megfagyott a havon, az ott lakók számára élő bizonyág volt az általa hirdetett szeretet hatalma és igazsága mellett.

Egy ideig volt Sundarnak egy érdekes társa és kísérője. Stokesnak hívták, amerikai volt s az a gondolata támadt, hogy ő is, mint misszionárius ilyen zárandokká lesz a pogányokért. Jelentős vagyonát már korábban odaadta a misszióknak. Ez az ember Kotgarhban találkozott Sundarral, s maga is felöltötte a hindu zárandokok sárga ruháját. Így azután 1906-ban együtt utaztak a Kangra-völgyön keresztül Tibet felé. Sundar életében ez a legnehezebb utazások egyike volt. Piszkos éjjeli szállás valami omladozó kunyhóban, később meg hol egy fa alatt, hol egy barlangban töltik az éjszakát 5000 méter magasban, naponta néhány szem árpa az egész táplálékuk, láztól fertőzött a levegő és még sok más nehézség jellemzi ezt az utat, azonban az evangéliumot hirdethették, s a közösség mindig új erőt adott nekik. Mégis ez alkalommal még Sundarnak is sok volt a nélkülözés. A legelhagyatottabb vidéken megtámadta a láz. Még egy darabig vonszolta magát, de végül is összeroppant. Világosabb pillanataiban barátja, aki kitartott mellette, s híven ápolta, megkérdezte tőle, hogy hogyan érzi magát. „Nagyon boldog vagyok”, mondta a nagybeteg, „hiszen olyan édes Jézusért szenvedni”. Ez hozzátartozott legbensőbb lényéhez. Aki ismerte, nem csodálkozott ezen, hanem csak ekkor értette meg egészen és igazán.

Stokes misszionárius sok fáradtság árán továbbszállította, s végül egy európai házában helyezte el. A gondos ápolás következtében ismét összeszedte magát. Az európai házigazda barátságos volt ugyan, de a hit dolgai teljesen közömbösek voltak számára. Naponta meglátogatta a beteget, s megint Sundar megszentelt szava és lénye volt az, mely gondolkodásra készítette ezt az embert és az ösztönzést adta igaz megtérésre. Mint a ropuri orvos esetében, úgy itt is a tanítvány hősies szenvedése lett eszközévé annak, hogy egy lélek békességet találjon.

Sundar és Stokes munkaközössége, ha más formában is, de még a következő évben is fennállt. 1907-ben mind a két férfi, bizonyára Jézus példájára és szavaira, indítást érzett arra, hogy életét különösen a betegek szolgálatában állítsa, hogy ezekhez így odavihesse az evangéliumot. Sabathuban van a misszióknak egy kórháza a bélpoklosok (leprások) számára. Itt ápolták a betegeket. Nemsokára egy mégsürgetőbb hívást érzett szeretetük és odaadásuk. Az az idő volt ez, mikor a pestis borzasztóan dühöngött Indiában. Hónapokon keresztül hétről-hétre kb. 50.000 ember halt meg a „fekete halál”-ban s ezek közül csak Pandsab-ban (25 millió lakos) hetenként harmincezer ember. A rémület napjai voltak ezek mindenütt, ahová betört a ragály. Kilakoltatták az embereket, s a pestises házakat bezárták, kitisztították vagy lerombolták. A hajléktalanok menekült-táborokban verődtek össze, sokszor már magukkal hurcolva oda a betegséget. Ilyenkor szétrebbentek a táborok. Halálosan komoly alkalom volt ez a keresztyéni szamaritánus szolgálatra test és lélek számára. Hónapokig ápolta a pestiseseket a két jó barát Lahore mellett, alig néhány órát pihenve naponta. Még a nyugalom perceit is a betegek és haldoklók között töltötték a padlón fekvé. Stokes ezután visszatért Amerikába, hogy ott férfiakat toborozzon, akik hozzá hasonlóan keresztyén zárandokként akarnak Indiában az evangéliumért dolgozni. Vissza is tért, alapított is egy ilyen szövetséget, azonban ez máig még nem végzett jelentősebb munkát.

Sundar állandóan növekedő befolyása Észak-Indiára és a határvidékekre, melyet fiatal kora sem kisebbített – húsz éves volt ekkor –, azt a kívánságot érlelte meg sok jóakarójában, hogy képezze ki magát alaposabban az igehirdetés szolgálatára. Hiszen még fiatal és élénk szellemű volt; óriási áldások közvetítője lehet a jövőben.

A misszióban is megvan a magányos utak, s a remete élet veszedelme. Nagyon valószínű, hogy egy magányos, külön munkálkodó ember élete munkájának eredménye semmivé lesz, ha az illető meghal, vagy továbbutazik, hogyha nem akad munkájának hozzáértő folytatója. Ezért volna arra szükség, hogy egy nagyobb körhöz csatlakozva, valamelyik társasággal felvegye a kapcsolatot. Sundar maga is helyeselte ezt, s belépett az angol egyházi missziói szemináriumba Lahoreban, ahol hét esztendő telt a Szentírás alapos tanulmányozásával. Fogadalmához itt is hű maradt. Társai között is megtartotta sárga zarándokruháját, dacára annak, hogy ez ezen a helyen nagyon feltűnő volt és sok megjegyzésre adott alkalmat, hiszen az angol államegyház prédikátorai az utcán – és főképen az istentisztelet alatt – saját félig katolikus egyenruhájukat viselik. A tanulás csak hasznára lehetett, s minden szabadidejét itt is az evangélium hirdetésére fordította.

Amikor a két éves tanfolyamot elvégezte a missziói iskolában, s megkapta az első angol papi felszentelést, arra került volna a sor, hogy ő – legalább az első időben – a misszió vezetőségének utasításai szerint lássa el igehirdetői tisztjét. Ez azt jelentette volna, hogy ide vagy oda helyezik, s csupán egy meghatározott gyülekezetben szolgálhat. Ekkor érezte azt, hogy ez sem belsőleg, sem külsőleg semmiképpen nem egyeztethető össze azzal az elhívással, amit hite szerint Istentől kapott. Szabad akart lenni, s tudta, hogy szabadnak kell lennie, hogy a nagy Megváltó nyomdokain hirdesse az evangéliumot. Nem került nagy küzdelmébe, hogy visszaküldje az angol missziói püspöknek prédikatori oklevelét, amely megnyitotta számára az anglikán templomok szószékeit. A püspök megértette az okokat, s szeretettel vette ezt tudomásul. Sundar ezután Istenben bízva, örvendező lélekkel ismét elment a leghozzáférhetlenebb pogányság birodalmába, az elzárt Tibetbe.

Kétségtelen, hogy Sundar Singh tibeti útjai a mai missziói történet legmegragadóbb lapjait képezik. Néhány kiemelkedőbb eseményt ezekből a térítő utakból had iktassunk ide.

6. HŰ SZOLGA – HŰSÉGES ÚR!

Ez a mondás ma is igaz. Thoria kerületben Sundar Singh rendszerint az erdő sűrűjében töltötte éjszakáit, mert a lakosság olyan ellenséges érzülettel viseltetett az evangéliummal szemben, hogy senki sem akarta házába fogadni. Egyszer egy sötét éjszakán, fáradtan a napi munkától egy barlangra bukkant s ebben aztán kiterítette hálószőnyegét és ott töltötte az éjszakát. Mikor megvirradt, egy nagy leopárdot pillantott meg, mely ott aludt mellette. Isten csodálatosan megőrizte. Sundar nem egyszer mondta, hogy soha egyetlen vadállat sem bántotta. Hiszen nem egyedülálló tapasztalat az, hogy még a vadállatok is megérik, hogy olyan emberrel állnak szemben, akinek egész lénye szeretetet és békeséget áraszt. Jézusról is feljegyezte Márk evangéliuma (1,13), hogy „együtt volt a vadállatokkal és az angyalok szolgáltak neki”. Más alkalommal egy fekete párduccal találkozott össze. Ez a fajta különösen vérszomjas. Sundar egyszer egy kiugró sziklapárkányon ült imádságba merülve, s nem is sejtette, hogy nem messze tőle ott feküdt a párduc, minden mozdulatát figyelve. Felkelt, elment a vadállat mellé, s az nem bántotta. A falu lakói, akik röviddel azelőtt kiűzték maguk közül, megfigyelték ezt az eseményt, rendkívül elcsodálóztak. Ugyanez az állat már több embert megölt, s ezért nagyon féltek tőle. Most már úgy fogadták Sadhut, mint Isten követét, akinek tanítására érdemes hallgatni.

Egy Dolivala nevű faluban egymás után kopogtatott be a házakba anélkül, hogy bebocsáttatást nyert volna. Hiszen ez keresztyén Sadhu, mondták az emberek, s ezt nem szabad bebocsátani. Kimerülten, fáradtan keresett menedéket. Az eső csak úgy ömlött, s igen hideg éjszaka volt. Végre talált egy félig romba dőlt épületet. Itt megkereste a legszárazabb helyet, s úgy ahogy volt, éhesen elaludt. A csipős reggeli levegő felébresztette, s a derengő világosság fényében valami sötét tömeget látott maga mellett. Egy kígyó volt, mely védelmet és meleget keresve, odabujt mellé az alvó szőnyegbe. Csak egyetlen ügyetlen mozdulat kellett volna ahhoz, hogy az állat megtámadottnak érezve magát, megmarja. Óvatosan kihúzódott a fekhelyéből, s kiment a szabadba. De aztán, kicsinyhitűségéért megdorgálva önmagát, visszament, megfogta a szőnyeg egyik sarkát, kirázta a kígyót és semmi baja sem lett.

Jézus követőire nézve az emberi ellenségek sokkal veszedelmesebbek, mint a vadállatok. Afganisztánban Dselabad városában a lakosság elhatározta, hogy elteszi láb alól. Egyik titkos barátja nagy óvatosságra intette. Sundar nem akarta elhinni, hogy életére akarnak törni, azonban mégis biztosabb szállást keresett magának. Egy nagyon szennyes férgesekkel telt elhagyatott épületet talált. Ebben töltötte az éjszakát. Másnap reggel, mikor éppen tüzet gyújtott, hogy átnevedesett ruháit megszáritsa, egy csapat mohamedán közeledett hozzá. Legnagyobb csodálkozására a csapat vezetője leborult előtte és elmondta neki, hogy azért jöttek, hogy

megöljék. Azonban ezen a hírhedt helyen, ebben a láztól és ragálytól fertőzött épületben lehetetlenség úgy eltölteni egy éjszakát, hogy ne legyen tőle beteg az ember. Minthogy látják azt, hogy semmi baja sincs, kénytelenek őt Allah nagy kegyeltjének tartani. Ezután arra kérték, hogy térjen velük vissza a faluba és tisztelje meg őket azzal, hogy elfogadja vendégszerető barátságukat. Így nagyszerű alkalma nyílt Sundar Singhnek arra, hogy egy egész hétig hirdesse ezek között a vad mohamedán rablók között az evangéliumot.

Egy művelt pogány, reform hindu, aki az Arya Samads-hoz tartozik, mondta el a következőket: Szemtanúja volt ennek a jelenetnek, mely bizonyára nem egyszer fordult elő Sundar Singh életében. Ez a hindu, éppen akkor találkozott vele, mikor egy hegyi úton felfelé haladt, hogy egy új faluban kezdjen el munkálkodni. Sundar leült egy fatörzsre, letörölte homlokáról az izzadtságot, s egy keresztyén éneket kezdett énekelni. Csakhamar egy sereg ember vette körül. Ezek azonban nem akartak hallani olyan éneket, mely a Krisztus szeretetéről szól. Egyszer csak odaugrott egy férfi s egy akkorát lökött rajta, hogy leesett, s a kezét és az arcát megsebezte. A sikh „oroszlán” szó nélkül felkelt, bekötötte vérző kezét s mialatt csepegett a vér a homlokáról, hangosan imádkozott ellenségeiért. Azután beszélni kezdett Krisztus szeretetéről, aki megbocsátott nekünk. A hatás megkétszerezett áldás volt. Az eset szemtanúja maga is megvallja, hogy ekkor bizonyították be előtte először, hogy a keresztyénség nem is olyan megvetésre méltó. Később ez az ember is megtalálta Krisztust. Aki lelökte Sundart, egy Kripa Ráma nevű férfi volt, ezután maga is megtért. Sundar ezalatt már máshol járt, de ez a férfi hosszú ideig kereste, hogy „az a véres kéz” keresztelje meg. Nem találta meg, s ezért másutt vétette fel magát keresztséggel a keresztyén egyházba.

Nem ez volt az egyetlen eset, amikor azáltal, hogy engedelmeskedett Jézus szavának „nehogy ellenálljatok a gonoszoknak” (Máté 5,39), lefegyverezte ellenségeit, s lelkeket nyert meg Isten országának. Nepálban történt, India és Tibet között, Bhulera vidékén egy őserdő borította helyen, ahol sok rablóbanda tanyázik. Vándorútján négy rabló támadta meg, az egyik törrel a kezében rávetette magát. Sundar azt hitte, hogy elérkezett utolsó órája. Nem akart és nem tudott védekezni, így hát alázatosan lehajtotta a fejét s várta a halálos döfést. Ezt nem várták a támadók. A felemelt kar lehanyatlott s a rablók csak vagyonának kiadását kívánták a zarándoktól. Pénze nem volt, elvették hálószőnyegét s elengedték. Hátatelt szívvel ment tovább. Azonban, egyszer csak visszahívta az egyik rablót. Sundar azt gondolta, hogy most már a biztos halál vár rá, de a rablók csak a nevét és a tanítását akarták megtudni, ő elmondta nekik, hogy keresztyén zarándok, felnyitotta Újtestamentumát, s felolvasta a gazdag és a szegény Lázár történetét. Az, aki visszahívta, figyelmesen hallgatta. Mikor befejezte mondanivalóját, Sundar megkérdezte tőle, hogy mire gondol? – A rabló azt felelte, hogy a gazdag ember vége rettegéssel tölti el. Ha ilyen kis bűnre ilyen nagy büntetés vár, mi lesz az olyan nagy bűnössel, amilyen ő is? Krisztus hű követe élt ezzel a ritka alkalommal, s nagy erővel tárta fel az isteni irgalom mérhetetlen nagyságát. A rabló ezután magával vitte a lakóhelyére s sok könnyel és igazi bűnbánattal vallotta meg szörnyű élete bűneit és gáztetteit. Másnap reggel egy barlangba vezette, ahol irtózatossá emlékeként emberi holttestek maradványai heverték. „Ezek az én bűneim!” – jajdult fel az ember, miközben rámutatott ezekre. „Mondd, van-e még reménység egy ilyen borzalmas ember számára, amilyen én vagyok?” S ekkor a keresztre feszített lator története következett. A Sadhu elmondta, hogy ez a lélek hogyan talált bűnbocsánatot. Ezután mindketten letérdeltek, s a rabló kegyelmet talált. Sundar magával vitte Labdsába, ahol a misszionáriusok gondjára bízta. Itt meg is keresztelték, mert a Sadhu maga nem keresztelt.

Sok-sok csodálatos tapasztalatot szerzett Sundar Singh ezeken az utakon, melyek tíz esztendőn keresztül minden nyáron a legbarátságosabb és legelhagyottabb vidékekre vezették, amelyeken, még aligha járt valaki, aki az evangéliumot hirdette. Hiszen Tibet határában már régóta végzik a nehéz munkát a herrnhutiak három kis missziói állomásán, de néhány bennszülött segítségükön kívül aligha jutott be valaki a buddhizmus legfőbb várába. Oda vagy vissza utazva, egyszer, egyszer betért hozzájuk Sundar Singh, hogy megpihenjen, s megbeszélje velük terveit, vagy munkája eredményeit.

7. BÁTOR HITVALLÓK

Az őskeresztyén egyházban, nagy tekintélye volt az ú. n. hitvallóknak (confessores), azoknak a keresztyéneknek, akik az első századok nehéz véres üldöztetései közepette kínvallatást szenvedtek, s nem tagadták meg hitüket, de valamilyen okból mégis kiszabadultak. A legnagyobb tisztelettel vették őket körül, mint a hit hőseit, s a hívők példaképeit. A gyülekezetben legelől ültek. Szavuknak és bizonyágtételüknek nagy súlya volt. S volt is mondanivalójuk, hiszen Krisztus szenvedésének jegyeit hordozták testükben.

Ilyen életbenmaradt mártír, félelem és gáncs nélküli hitvalló lett népe és a keresztyénség széles körei számára Sundar Singh. Aki olyan sokszor nézett szembe a halál legváltozatosabb rettentéseivel, s abban a kegyelemben részesült, hogy minden szenvedést örömmel tudott elviselni s megmenekült, annak van mondanivalója a mai, hitében elgyengült keresztyén világ számára.

Mindazokban az országokban, melyeket India szomszédságában, de határain túl bejárt, életére törő üldöztetés várt rá. Egyrészt mohamedánokkal, másrészt buddhistákkal volt dolga. Mind a két vallás követői elvadult állapotban élnek ott, s gyanakvással fogadnak mindent, ami idegen, vagy új. Legkevésbé szívesen a kereszt üzenetét hallják, ezt az új hitet. Mind a két területen halálbüntetés várt az evangélium hirdetőjére.

1914-ben Nepálban, ebben a buddhista államban hirdette Sundar az evangéliumot. Egy darabig nem is volt ennek semmi különösebb akadályja. De aztán a hatóság ráparancsolt, hogy szüntesse meg munkálkodását. Minthogy nem engedett a parancsnak, elfogták és a közös börtönbe zárták. Itt éjjel nappal együtt volt rablókkal és gyilkosokkal. Ezeknek beszélt az evangéliumról, mely új embereket teremt, s békességet ad még a börtön falai között is. Többen a foglyok közül hittek igehirdetésének, s elfogadták a Megváltót. Felséges kegyelmi idő volt ez rá és a fogolytársaira nézve. Csakhogy Nepál hatóságai nem méltányolták a rablók megjavulási törekvéseit. Sundart kivezették a börtönből a piacra, hogy nyilvánosan megbüntessék. Testéről letépték a ruhát, kezeit és lábait régi szokás szerint hátrafeszítették egy kalodába. Hogy kínjait fokozzák, testére piócákat raktak, hogy ezek szívják ki a vérét. Gúnyolódó nézők tömege vette körül. Egyik sem adott neki kínjai enyhítésére semmit sem. Még egy csepp vizet sem kapott, amivel égető szomjúságát enyhíthette volna. Azt gondolták, nincs szüksége rá. Még ilyen kínok között is megadatott neki az a kegyelem, hogy örömmel hirdesse Krisztus üzenetét, s dicsőítse Istent. Egész éjszaka tartott a küzdelem, elgyengült a vérvesztéstől, de még megérte a következő reggelt. Békességtől sugárzó arca mély hatást gyakorolt a babonás népre. Azt mondták, természetfeletti erő kell, hogy benne lakjon. Ezzel az erővel nem akartak ujjat húzni, s ezért kiszabadították a kalodából. Sokáig feküdt eszméletlenül szenvedésének színterén, s magához térve alig tudott elvándorolni. Végre mégis akadt néhány jószívű ember, aki befogadta s ápolta addig, míg ereje vissza nem tért.

A keresztyénség előtt bezárt Tibet különösen vonzotta a Sadhut. Talán éppen azért, mert olyan nagy volt benne a sötétség. Indiáról tudta, hogy ott van alkalom az evangélium megismerésére. Minnél többet szenvedett Tibetért, annál jobban megszerette azt. Tudta, hogy milyen gyűlölet várja a buddhista szerzetesek, és lámák részéről. S nem is múlt el sok idő addig, hogy ez a gyűlölet tetté vált. Rasar városában elfogták s a főpap előtt bevádolták, hogy jogtalanul lépett be az országba, s az evangéliumot is prédikálta. Mindkettőért halálbüntetést érdemel. Bűnösnek mondták, s egy dühöngő néptömeg kíséretében a vesztőhelyre vezették. Két szokásos halálbüntetést ismertek. Az egyik az, hogy az elítéltet egy frissen vágott jak bőrébe varrják, s kiteszik a nap perzselő sugarainak, addig míg meg nem hal. A másik, hogy a bűnöst egy üres kútba dobják, s ott sorsára hagyják. Az utóbbit választották Sundar számára.

Mikor odaértek, levetkőztették s bedobták a mély kútba, melyben nem volt víz. Jobb karját előzőleg eltörték. Nem egy ember végezte már ebben a kútban életét, s így Sundar egy halom rothadó emberi testre esett. Bárhová nyújtotta a kezét, mindenütt oszlás és rothadás. Fojtó mérges szag töltötte be a helyet. Minden más halálnem megváltás volt ezzel szemben. Odafenn ezalatt ráfordították a kútra a vasajtót, s a kulcsot elvették.

Az éjszaka és a következő nap óriási kínok között telt el. Alig vette észre az idő múlását, éhség és szomjúság gyötörte, s mikor a harmadik éjszaka kezdődött, Sundar érezte, hogy már nem bírja sokáig. Imádságban töltötte el minden idejét. Ez volt egyetlen erőforrása és menedéke. S ekkor egyszerre zörgést hallott a feje fölött. A kulcs elfordult a zárban. Valaki felemelte börtönének vasajtóját, s egy hang kiáltott le hozzá, hogy fogja meg a kötelet, melyet megmentésére le fognak eresztetni hozzá. Utolsó erejével belekapaszkodott, s a kötélén valaki biztos kézzel felhúzta. Mialatt fenn boldogan szívta be magába a friss levegőt, a kútat megint bezárták s mikor körülnézett, hogy kicsoda mentette meg, már nem talált senkit sem. Sundar sohasem tudta meg, hogy ki volt megmentője. Csak Istennek tudott hálát adni csodálatos szabadulásáért. Tántorogva visszament a városba, s szállásán maradt addig, míg egészsége annyira helyreállt, hogy megint prédikálhatott, újra megjelenése nagy izgalmat okozott. A biztos halálból támadt fel valaki s ismét prédikál, mintha semmi sem történt volna.

Újból elfogták s a főpap elé vitték. Ennek kérdésére megismételte szabadulásának történetét. A láma dühöngött s kijelentette, hogy bizonyára ellopta valaki a kulcsot s kiszabadította vele. Mégis, amikor keresni kezdték, a láma övében a saját kulcsosomóján találták meg azt. A főpap szólni sem tudott a csodálkozástól és félelemtől. Bizonytalanul érezte magát, ráparancsolt Sundarra, hogy hagyja el a várost, s menjen lehetőleg

messzire onnét, hogy az az erős Isten rá, s népére valahogy valami példátlan szerencsétlenséget ne hozzon. Így állott a bátor igehirdető mellett az ő Ura, s így mentette meg minden veszedelemtől. Más védelme nem is volt ott abban a sötét országban.

Voltak már mások is, akik az evangélium hirdetésére hatoltak be Tibetbe. Ezek hitükért életükkel fizettek meg. Sundar Singh sok mindent meg tudott róluk, mikor ismételt tibeti látogatásaival már kissé megnyerte az emberek bizalmát. Nélküle talán sohasem hallott volna a világ azokról a szenvedésekről és harcokról, melyeket ezek szent hősiességben végigküzdöttek.

Az egyik a földije volt. Kartar Singhnek hívták. Patiala államban született egy gazdag nemes fiaként, akinek egyedüli örököse volt. Élete folyása hasonló volt Sundaréhoz, míg nála is megszületett az élet új szemlélete: „ami nyereség volt számomra, azt Krisztusért vesztésnek tartottam, sőt mindent vesztésnek tekintek Krisztus Jézusnak, az én Uram ismeretének a túlárada miatt, amiért mindent kárba veszni hagytam és szemétnak tartok; (azért) hogy Krisztust megnyerjem.” (Fil. 3,7-8) Ennek az embernek még azon is keresztül kellett mennie, hogy áttérésével menyasszonyát, egy rendkívül bájos leányt majdnem sírba döntött. India határain túl Tibetben az evangélium úttalan útjain ez a Kartar Singh Sundar Singh előfutára volt. Hogy munkásságának megtérésekben mutatkozott volna eredménye, arról nem tudunk. Élete tiszta áldozat Jézus ügyének oltárán. Futása rövid volt. Azonban hasonló volt a maghoz, mely a földbe hull, s ott elhal, hogy gyümölcsöket teremjen. Midőn nem tudták az üldözésekkel elhallgattatni, a már ismert vádakkal a tsáingami főpap elé állították. Miután bátran, állhatatosan bizonyágot tett hitéről vádlói előtt, halálra ítélték. A vesztőhelyre vivő úton is prédikált még. Van egy ember, aki elmondta, hogy ez az utolsó bizonyágtétel vezette Krisztushoz.

A vesztőhelyre érkezve letépték ruháit, s bevarrták egy ép akkor levágott jak bőrébe s így tették ki a forró napra. A gúnyolódóknak egész serege vette körül, s gyönyörködött kínjaiban. A tiszta hegyi levegőben még erősebben tűzött a nap, megszáritotta a jakbőrt, úgy hogy az mindjobban összehúzódott, acélos szorításával összehérszélte mellkasát és nyakát, irtózatossá fájdalmakat okozott, s fulladási rohamokat idézett elő. Mellette feküdt az Újtestamentuma, mely mindenhová elkísérte. Az éjszakák egy kis enyhülést hoztak, mert a nedves és hűvös levegő kissé kitágította a száradó bőrt, de a rákövetkező nap mindig jobban fokozta a szenvedéseket. Már harmadik napja tartott a szenvedés. Ereje s gondolkodóképessége mindinkább csökkent. Kialvó életének utolsó fellobbanásában urdu nyelven a következő szavakat mondta: „Hálát adok Istennek azért a nagy előjogért, hogy szenvedhetek érte; az emberek elhagytak, de Megváltóm nem hagyott el, nálam van, sőt bennem van. Ebben az állatbőrben valóban a mennyben vagyok”. Ajkát nem hagyta el a félelem kiáltása, s a harmadik napon azután meg is halt Kartar Singh. Erősen, bizva Istenben. Az ő békességével. Utolsó szava ez volt: „Uram Jézus vedd magadhoz az én lelkemet!”

Miután Sundar Singh értesült erről, legközelebbi útján mely hazája felé vitte, felkereste Kartar Singh családját, mely őt annakidején kitagadta. Atyja még élt. Sundar elmondta fia hősi halálát és azt, hogy Jézus csodálatos szeretete hogyan segítette minden keresztül. Az öreg Singh megrendült. Mélységes öröm áradt keresztül vendége lelkén, mikor azt hallhatta tőle: „Én is hiszek Benne”.

Időközben a földbe hullott és ott elhalt mag Tibetben is megtermette a maga gyümölcsét. Azok között, akik körülállták a haldokló Kartar Sighet, ott volt a tsingami pap írődeákja is. Ez az ember fogta azt a könyvecskét, egy Újtestamentumot, melyet a halottnál talált, hazavitte és elkezdte tanulmányozni. Még ilyet soha nem tapasztalt. A lelke megnyílt egy más világ üzenetének befogadására. Ez diadalmassá teszi a haldoklókat, ő is megnyerte a hitet. Egy darabig csak titokban tudta még tartani, de mennél inkább előrehaladt a Szellem csodáinak megtapasztalásában, annál inkább érezte, hogy bizonyágot kell tennie arról a kincsről, mely birtokába jutott. Kijelentette ura, a főpap előtt, hogy elfogadta Jézus Krisztust. „Akkor neked is meg kell halnod”, mondta az. Ugyanolyan halálra ítélték, mint Kartar Sighet. Azonban elítélői úgy érezték, hogy ez nem elég kegyetlen halálnem arra, hogy a bennszülött lakosságot elijesszék vele az áttéréstől. Bevarrták a jakbőrbe s azután, hogy szenvedéseit fokozzák, izzó nyársakat szurkáltak testébe. A nézők már unni kezdték, mert még mindig nem halt meg. Ezért hát kifejtették a bőrből, ujjai köze és a lábaiba faékeket vertek. Azután kötelet kötöttek a megcsontított test köré s kihurcolták a városon kívül egy nagy szemétdombra. Az hitték meghalt, s így ott hagyták. A tömeg szétoszlott. Az éjszaka hidege eszméletre térítette. A rettenetes kimerültség és szörnyű sebek dacára is haza tudott észrevétlenül mászni. Titokban, elrejtve élt itt addig, míg sebesülései meggyógyultak. Akkor aztán megint kiment az emberek közé, s hirdette az evangéliumot. Az a nép babonás, s így nem merte már bántani. Hiszen egészen nyilvánvaló, hogy egy magasabb lény küldte vissza közéjük a holtnak hitt férfit. Így most már veszély nélkül élhetett közöttük. Nem szűnt meg hirdetni az evangéliumot, s munkájának eredménye már sokféleképpen mutatkozni kezd. Sundar missziói útjait rendkívül megkönnyíti, ha valaki már lassacskán így munkálkodva, átforgalmazza az

emberek gondolkodását a keresztyénség javára, s csendben egy kis sereg hívőt gyűjt maga köré. Ezek többen vannak, mint ahogy azt általában gondolnánk. Sokan várakozhatnak arra, hogy mikor jön el az az idő, hogy szabadon s üldöztetés nélkül telessenek vallást hitükről, annak élve. Az evangélium győzelme szempontjából döntő fontosságú a bennszülött keresztyének előállása. Mert a legfontosabb missziói munkát nem a zarándok és missziói utak jelentik, hanem a gyülekezetek megalakulása és ezeknek a gyülekezeteknek népük körében megnyilvánuló szellemi élete.

8. ERŐS AKARAT

Térjünk ismét vissza Sundarhoz. A zarándok, aki így egészen Jézus példája szerint akart élni, nagyon szeretett volna a Szentföldre zarándokolni, hogy ott szellemben Mestere nyomdokait keresve és szemlélve új áldásokat nyerjen. Már 1908-ban, 19 éves korában elindult oda.

Leginkább gyalogolva eljutott Pandsabból Bombay kikötővárosba, s már eddigi útján is egy sereg csodálatos segítségben tapasztalta meg Isten segítő kezének hatalmát. Azonban arra nem volt kilátása, hogy tovább jusson. S így nehéz szívvel le kellett mondania kedvenc tervének megvalósításáról.

Ehelyett ekkor egy másik gondolat kezdte foglalkoztatni. Úgy érezte, hogy ez is segíteni fogja abban, hogy élete minél jobban hasonlítson Jézus földi életéhez. Azt hitte, hogy amiképpen Jézus a Szellem keresztsége után, megnyerve az isteni jótetszés bizonyosságát, 40 nap és 40 éjjel böjtölt, ő is gyarapodni fog belső világosságban és a Szellem újabb erőiben, ha aláveti magát ennek. Indiai füleknek nem annyira idegen hangzású egy „mandalam”-os (40 napos) böjt, mint a nyugati népek számára. Legalábbis igen sokat beszélnek róla, s a pogány fakírok hangoztatják is, hogy annyira hatalmukban tartják testüket, hogy meg tudják öldökölni az éhség és szomjúság, álomosság és fáradtság érzését. Jógagyakorlatokkal fejlesztik az emberben ezeket az erőket ilyen nagy mértékben. Kenderszívás és más egyéb, természetesen egy jó adag család is pótolja a többit. Az azonban bizonyos, hogy sok csodálatos dolog, amit mi nem tartottunk lehetségesnek, megvalósul a pogányságban. Világos, hogy Sundar Singh számára nem jöhettek számításba ezek a pogány gondolatok és szokások. Azonban akkor, amikor az emberileg lehetséges, legnagyobb mértékben megtagadta magát, nem adhatott-e neki a Megváltó, Akit szeretett, ezen az úton legbensőbb tapasztalásokat közelségéről és a Vele való közösségről? Nem mondta-e Péter is egyszer azt az Úrnak: „Uram, ha te vagy, parancsolj, hogy hozzád mehessek a vizeken”. És az Úr azt felelte: „Jöjj”, s utána csak kishitűsége miatt róttá meg.

Egy különös alkalom érlelte elhatározássá ezeket a gondolatokat. 1912-ben felszólították Sundart, hogy menjen át British-Columbia-ba (Kanada nyugati-parti állama a Csendes Óceán mellett, központja: Vancouver), s keresse fel az ottani óriási erdősegekben (a Kanadai Sziklás-hegységben) dolgozó 4000 sikh kulit. Azonnal kész volt ennek a hívásnak engedni, s szolgálni akart pogány honfitársainak, akik távol a régi hazától, messze, egy hideg országban élnek. Azonban a kormány nem adott neki oda beutazási engedélyt, mert éppen ekkor politikai természetű zavargások törtek ki, éppen ezek között a sikh munkások között. S így le kellett mondania erről a tervről is, melynek pedig már annyira örült.

Ehelyett megkezdte a nagyböjtöt. Sok imádság után kiválasztott Dehra Dun és Hardvar között a hatalmas erőségben egy helyet. Hardvar (= Visnu kapuja) híres hindu zarándokhely, ott fekszik, ahol a Ganges a Himalájáról lerohan az alföldre. Ez a hinduk számára szent hely, ahol a zarándokok milliói fordulnak meg. Negyven követ tett maga mellé, hogy mindennap, ha minden másra gyenge is, legurítson egyet a magaslatról s így tudja, hogy hányadik napnál tart. Idővel azonban már ezt sem tudta megtenni. Majdnem eszméletlen volt. S mégis éppen a legnagyobb testi gyengeség ideje volt számára a legnagyobb szellemi áldások forrása. Egészen csak Istentől függve, szabadon e világtól, amennyire csak lehetett, Jézusra tekintve és Jézust érezve szívében, egész közel az isteni Baráthoz, nagyon élővé lett a lelke, s hite hatalmasan megerősödött. Ha addig néha még voltak kételyei, ettől kezdve már csak legyőzött kételyek voltak. Ki tudja mi történt volna vele, ha néhány bambu favágó rá nem bukkan rejtekhelyén, s gondjába nem veszi. Ruhájáról ítélve pogány bűnbánó zarándoknak tartották, ami nem volt ritka jelenség ezen a vidéken. Hiszen sokan találtak ki szokatlan utakat, hogy eleget tegyenek üdvösségükért. Itt azonban be kellett avatkozniuk, ha meg akarták menteni az életét. A munkások a saját szőnyegére fektették és Risi-Kes-be szállították, ahonnan Dehra Dunba és tovább Annfildbe került gondos kezek ápolása alá. Csak Újtestamentumából, melyet ekkor is magával vitt, állapították meg, hogy kivel van dolguk. Már halottnak jelentették. Itt is, ott is emlék-istentiszteleteket tartottak; de ő ezt is túlélte. Soha senkinek sem ajánlotta, hogy próbálja ezt a merész vállalkozást utánozni.

Sok más útja is van Krisztus követésének. Senkit sem bátorított arra, hogy úgy, mint ő, Sadhu zarándokként szolgálja Istent. A maga számára azonban ezt tartja Isten akaratának, hogy így szolgálja Urát.

9. DÉLEN, KELETEN ÉS NYUGATON

Délen

Prédikáló útjain, rendszeresen eljutott nyaranként Tibetbe, míg az év többi részében Észak-Indiában munkálkodott. Ebben az 1918. év nagy változást hozott. Tavasszal, mielőtt a hegyekbe indult volna, rövid látogatást akart tenni a félsziget déli részén Madrasban, ahol sok keresztyén van. Azonban már ismerték nevét az egész országban, s így nem szabadulhatott meg olyan hamar onnét. Valaki ajánlkozott itt Madrasban, hogy néhány hétig elkíséri útján, azért, hogy urdu (hindusztáni) nyelven tartott előadásait tolmácsolja. S így Sundar elhatározta, hogy tervét megváltoztatva, hosszabb utat tesz Dél-Indián keresztül. Travancoretól Ceylonig. Még Burmában, a maláj államokban, sőt Japánban és Kínában élő kivándorolt indiaiaktól is kapott meghívásokat, hogy keresse fel őket. Az indiai kivándorlók egy töredéke ugyanis mindig keresztyén.

India déli részein vannak legsűrűbben a keresztyén gyülekezetek, s itt a legerősebb a keresztyének arányszáma a többi lakosokéhoz képest. Különböző okai vannak ennek. Minthogy itt keskenyebb a félsziget, a misszionáriusok is sokkal hamarabb meg tudták közelíteni keletről is és nyugatról is. Sokkal korábban kezdődött itt a missziói munka. A pogányság nem olyan merev és élettelen, mint a Ganges síkságán. Így gyorsabban haladt a munka. Isten nem egy vidéken gyönyörű ébredési mozgalmakat támasztott, így pld. Tinneveliben, Travancoreban, a Telugu-földön. A keresztyénség terjedéséhez azonban legnagyobb mértékben az járult hozzá, hogy van itt a nyugati parton egy ősi bennszülött keresztyén egyház, mely Tamás apostol missziói munkájára vezeti vissza eredetét, s amelynek nyomait már a második században történetileg ki lehet mutatni. Tamáskeresztyéneknek, vagy Szíreknek nevezik őket, keleti-nestoriánus hitvallást követnek. Ezeknek egy részét a portugálok uralma alatt, a XVI. században a jezsuiták erőszakkal római katolikussá tették. A XIX. században egy gyönyörű ébredési időszak hatotta át ezt az egyházat, s a missziói tüzet lángra lobbantotta benne, összesen kb. 800.000 ilyen szír keresztyén van. Dél-India többi különböző felekezeti keresztyénével együtt három millió körül van a keresztyének száma. Ceylon szigetén félmillió keresztyén van, azonban ezeknek háromnegyed része a római katolikus egyházhoz tartozik.

Sundar Singh látogatása kegyelmi áldásokban gazdag időszak volt ezeknek a keresztyén gyülekezeteknek életében, önmagára nem gondolva, éjjelnappal odaadón végezte szolgálatát. Délelőtt és délután rendszerint a magasabb iskolákat járta, s itt tartott beszédeket. Reggelenként áhítatokat, s Istentiszteleteket tartott a legkülönbözőbb gyülekezetekben. Betegknél tett látogatások, és a nap többi részét sok-sok beszélgetés töltötte ki az üdvösség útjáról. A hinduk lelkében igen sok kérdés él. A zarándokruha olyan házakat és szíveket nyitott meg előtte, melyek még keresztyén számára sohasem nyíltak meg. Minden nyilvános összejövetelére özönlöttek az emberek, akik a legnagyobb figyelemmel hallgatták, mindig a keresztről szóló prédikációját. Éjszaka azután a Nikodémus-lelkek következtek. Vagy pedig, hol vasúton, hol csónakon, hol meg ökrös szekéren utazott tovább. Új városban munkássága az érkezés pillanatában kezdődött és a vonat elindulásakor végződött. Sok keresztyén kapott ezen látogatás által új életet, s új akaratot, azt követni, Aki vérével váltott meg minket.

A felébredt szír keresztyén gyülekezetek évente nagy összejöveteleket rendeznek a pogányság kísértéseivel annyira körülvevett hitéletük erősítésére. Travancore északi részében, Trivandramtól száznegyven kilométernyire, az ország egyik legnagyobb és legszebb folyama mellett van egyik ilyen összejövetelezési helyük. Februárban, a forró évszak kezdetén már kicsiny folyócskává apad a nagy folyam. Egy nagy kanyarulatában hatalmas félszigetet képez a part. Itt minden évben pálmatorzsekből és levelekből egy óriási termet készítenek, mely huszonötezer embert fogadhat be. A gyűlések egy hétig tartanak. Az emberek vagy bent a teremben, vagy a száraz folyamágy homokjában alszanak. Minden reggel napfelkelte előtt körüljárja egy férfi a táborot, s azt kiáltja: „Dicsértessék Isten, dicsértessék az Ó Fia!” S aztán imádkoznak a jelenlevők, ki-ki a maga szokása szerint. Sokan úgy, hogy ősi káldeai énekeiket éneklik karban. Megragadó hatalmas bevezetést képez ez azokhoz a napokhoz, melyek közül egyik szebb, mint a másik.

Nem könnyű dolog magunk elé képzelni egy ilyen „nagygyűlést”. Az a hír, hogy ezen a gyűlésen Jézus bátor bizonyágtevője is jelen lesz, a szokottnál is nagyobb tömegeket vonzott oda. Ez alkalommal

harminckétezerre becsülték a résztvevők számát. Az óriási terem első harmadának végén helyezték el a közel egy méter magas emelvényt. Ennek a végén két szék volt elhelyezve, melyen a Tamás-keresztyének két püspöke foglalt helyet, ósrégi arannyal és bíborral díszített ornátusában. Lábaiknál ültek az emelvényen, törökülésben a lelkészek, közöttük, ugyanúgy, az első sorban Sundar Singh.

A hallgatóság óriási tömegei a puha száraz homokon ülnek. Bal felől egészen fehérbe öltözve a nők, jobb felől és a középben – a többség – a férfiak. Áhítatosabb, figyelmesebb közönséget kívánni sem lehet. Minden gyűlést csendes imádsággal kezdenek meg, melyhez a vezérgondolatokat mindig az egyik püspök adja meg. A közösen elmondott hangos imádságok úgy morajlottak, mint a partot szüntelenül ostromló tenger zúgása.

Mélységes csend uralkodott a nagyteremben, mikor a zarándok emelkedett szólásra, hogy elmondja üzenetét délvidéki hittestvéreinek. Számára is megrendítő volt ez az ellentét. Fenn északon sokszor több napi járóföldre ő volt az egyetlen keresztyén, itt tízezrek gyűltek össze köréje, akik mögött a bennszülött keresztyének milliói álltak. Itt egyszerre félannyi hittestvérén siklott végig tekintete, mint ahány keresztyén lakosa volt 1901-ben az egész népes „öt folyó országának”. Milyen szent felelősség vár ezekre a keresztyénekre! Miért, miért kellett olyan hosszú idő ahhoz, hogy az evangélium innét India sok-sok milliónyi népéhez elérjen? „Megtettétek-e kötelességeket, testvéreim az Úrban, akikre Isten közel két évezrede rábízta igazsága drága kincseit? Miért kellett Istennek Amerikából, Angliából embereket küldeni, hogy véghezvigyék azt a munkát, melyet ti abbahagytatok? Fel, munkára, Krisztus szeretetéért és azért, mert ez az ő szent akarata! Legyen vége az alvásnak és a bűn szolgálatának! Vigyétek el az üdv üzenetét azoknak, akik a sötétben ülnek s a halál árnyékában járnak – itt a napsugaras Indiában, olyan közel hozzátok!”

A hűséges kereszthordozó és hitvalló szavai ebben az ünnepélyes órában, mély és maradandó benyomást gyakoroltak. India millióit, mindenekelőtt indiai keresztyéneknek kötelessége megnyerni Jézus ügyének. Csak akkor lesz teljes a kereszt diadala. Sundar életével és szavaival világosan rámutat honfitársai előtt erre a célra. Azonban azt is megmutatja mindazoknak, akik meg akarják látni, hogy mi az ára a Krisztus szolgálatának: meghalás önmagunknak.

Majdnem négy hónapig tartott a Sadhu missziói útja Dél-Indián keresztül. Egyik helyről a másikra ment. Kalikut és Mangalur missziói területeit is felkereste, ahol régi német és svájci, főképpen bázeli missziói állomások vannak. Mindenütt nyitott ajtókra és nyitott szívekre talált. Azután tovább utazott a szép és termékeny Ceylon szigetére, ahol a lakosság többsége, akárcsak Tibetben buddhista. Minden misszionárius, valamennyi bennszülött prédikátor és sok önkéntes munkatárs vett részt az előkészítés munkájában. Ez volt az első eset, hogy felekezeti és egyéb különbségek tekintetbe vétele nélkül a legnagyobb egyetértésben dolgoztak együtt. Az eredmény az volt, hogy katolikusok, mohamedánok és buddhisták csak úgy özönlöttek az összejövelekre. Nem volt sehol olyan nagy terem, mely befogadhatta volna a hallgatók tömegeit. Hatvan kilométernyi körzetből sereglettek össze az emberek. Sundar itt sem hagyta el csendes óráinak ereje (naponta, reggel legalább két órát tölt Isten igéje mellett imádkozással), s nagy hatalommal szólt. Egy pogány ember, aki szívesen életre keltette volna az ősi hindu hitet, az imádságra vonatkozóan egy kérdést tett a kérdésgyűjtő urnába. Sundar pedig, anélkül, hogy erről tudott volna, éppen az igazi imádságról beszélt ezen az estén. A buzgó pogány kérdése így, éppen legjobbkor kapta meg a feleletet, úgy hogy ez az ember a végén rámutatott Sundarra s azt mondotta: „bizony szellemi mester ő, s ezért tőle akarok világosságot szerezni”.

Ceylon szigete világkereskedelme által nagyon meggazdagodott. Az ottani keresztyének is jómódúak. Sadhu komoly szóval mutatott rá az ottani gyülekezetek körében ennek veszedelmére, az elvilágiasodásra, a gyönyörök keresésére. Azt mondta, óriási felelősséget viselnek a szegény pogányokkal szemben, akik nem szívesen lépnének be egy gazdag keresztyén gyülekezetbe. Az ilyen dolgok a legnagyobb akadályává lehetnek egy igazi, egyszerű keresztyén életnek. Többet várhattunk a dél-indiai keresztyénektől. Az indiai keresztyénségben Észak-India a fej, Dél-India a lábak. Egészséges lábakon kell járni az indiai egyháznak, de jaj, alig tud lépni. A lábak elefantiázisban szenvednek (elefántkór – az alsó végtagok kóros megvastagodása). Ez a betegség a régi kasztszellem és a világias gondolkodás. Kétszeresen mély hatást tettek ezek a szavak annak az embernek szájából, aki mindent elhagyott, hogy csak a Krisztus keresztyével dicsekedjen.

És Sundar Singh, a legnagyobb tisztelettől körülveve, mindig és mindenütt ugyanaz a szerény ember maradt, akivé a legnehezebb kereszthordozás iskolájában lett. Nem vállalkozott arra, hogy betegeket gyógyítson kézzel, nem engedte meg, hogy nagyon elterjedt keleti szokás szerint, kísértésekben élők ruháját megérintsék (nem keresztyén meg senkit, mert ez az egyházak joga), sőt még az összejöveleket megáldását sem vállalta. „Hogyan áldhatnának meg valakit ezek a kezek –, mondotta – amelyek összetépték és tűzbe dobták Isten igéjét?”

1918 őszén Sundar visszatért Észak-Indiába. Kalkuttában súlyos spanyolbetegségen (spanyol nátha) ment keresztül, mely ebben az időben Indiában még sokkal nagyobb mértékben pusztított, mint nálunk. „Most megadta Isten nekem a betegségben azt a pihenőidőt, melyet imádsággal tölthetek, mely annyira hiányzott nekem délen”, – mondta ekkor. Mikor egészsége helyreállt, felkereste a közismert indiai költőt Rabindranath Tagore-t, aki a maga nemében nagyszerű szellem, de teljesen pogány, Bengáliában, Bolpurban. Vajon mit beszélhetett egymással ez a két nagy ember, a pogányok szellemi vezére és a keresztyének hőse?

Világosságot keletre

Kalkuttából sok meghívásnak engedve Sundar keleti missziói útra indult. Útjának első célja Barma, Hátsó-India volt. Nagy világvárosokban, így Rangunban, Szingapúrban és Penangban hirdethette az evangéliumot. Azért ment ezekre a helyekre, mert itt sok indiai él szétszórta, akik mindenféle, nagyon magas és egészen alacsony szolgálatban végzik munkájukat, s keresik kenyerüket. Egyébként roppant kevert ezeknek a városoknak a lakossága. Sok kínai, japán, maláji és európai él itt együtt. Mindannyiuknak szükségük van az evangéliumra. Sokukhoz csak egészen különös úton-módon lehet hozzáférközni. Sundar komolysága Isten iránt és testvérei iránt érzett mély szeretete itt is hatott mindazokra, akik eljöttek, hogy meghallgassák, „ő tanított meg minket imádkozni”, írják egy egészen eldugott kis helység keresztyénei. „Most egészen másképpen imádkozunk”, – „Az én unokaöcsém, pogány atyafia, nem akart keresztyénné lenni.” – írja valaki egy levélben. „Meg akart maradni ősei hitében, hogy bemutathassa atyjának a halotti áldozatokat. Sundar házukban lakott és azóta az ő kételyei megoldódtak, keresztyénné akar lenni”. Valaki más ezt a kijelentést tette erről az útról: „Ahová csak ment, egy-egy fénysugárt hagyott maga mögött”. S egy újság a következőket jelentette: „Tüzes bizonyágtétele a keresztyén hitről sok hallgatójának szívét megnyerte”.

Penangban sikh katonák állomásoztak. Először egy keresztyén templomban tartott az anyanyelvükön gyűlést számukra. A templom zsúfolásig megtelt. A végén felállt közülük az egyik s felszólította a keresztyén zarándokot, hogy menjen el velük az ő pogány templomukba s ott is tartson egy prédikációt. Milyen csodálatos fordulat! Azt, aki elhagyta őseinek hitét, aki „sikh oroszlanból „keresztyén kutyává” lett, a templomukba hívják! A mi Istenünk bizony csodálatos Isten!

1919 elején folytatódott az utazás Japánba és Kínába. Kínában csak rövid ideig időzik, s csak néhány összejövetelt tart. Japánban hosszabb ideig tartott a látogatása. A japánok és hinduk, noha nagy ellentétek vannak közöttük, lényükben mégis nagyon vonzódnak egymáshoz. Ifjú Japán köztudomás szerint erősen hitetlen. S így annál mélyebb hatást kellett tennie egy ilyen meggyőződéses keresztyén tüzes, tapasztalatokon alapuló igehirdetésének. Egy japán nő írta a következőket, miután hallotta egyik beszédét, mely a békesség útjáról szólt. „Az egyik nagyon kedves barátom, akit semmiképpen sem elégitett ki ősi (pogány) hite, nagy harcot vívott azért, hogy világosságot kapjon. Nem látott, s ezért alig 18 éves korában egy vízesésben véget vetett életének. Jaj, ő nem tudott semmit Jézusról és az őt körülvevő sötétségben nem ismert senkit, akihez odafordulhatott volna. A talajt elvesztette lába alól s ezért így ért véget fiatal élete”. Sundar Singh azért ment Japánba, hogy ilyen lelkek felé segítő kezet nyújtson.

1919 tavaszán Kínán keresztül, amilyen gyorsan lehetett, visszatért Indiába. Aztán pedig az előrehaladott évszak miatt a legrövidebb úton Kotgarhba és Simlába sietett, hogy Kistibetbe menjen. Immár 14 esztendeje volt annak, hogy magára öltötte a sárga zarándokruhát. S egy pillanatra sem bánta meg ezt, mert Urától kegyelmet kapott útjain.

Nyugat

Mikor 1919 októberében szülőföldjén folytatta missziói működését, atyja szeretettel házába fogadta. Tizennégy esztendei üldöztetés után kitartó imádságos könyörgése meghallgattatásra talált. Milyen kimondhatatlan boldogság lehetett az reá nézve, mikor az apa tanácsot kért tőle, hogy hogyan találhatná meg ő is Krisztust. Azt a választ kapta, hogy olvassa az írást, s imádkozzék. Megfogadta a tanácsot s nemsokára így szólhatott fiához: „Megtaláltam Megváltódat. Ő az én Megváltóm lett”. Érthető az, hogy Sirdar Sher Singh nemsokára azt a kívánságát fejezte ki, hogy fia keresztelje meg. „Te nyitottad meg szemeimet – mondotta – ezért csak a te kezed által kívánok megkereszteltetni”. Azonban a Sadhu vonakodott ezt megtenni, hiszen már oly sok ember hasonló kívánságát utasította el, egyrészt azért, mert azt mondotta: „ez mások feladata; az én feladatomban az, hogy bizonyágot tegyek annak a békességnek boldogságáról, mely Krisztusban van”; másrészt, mert attól félt, hogy az ő kezétől nyert keresztségnek, a „szent embereket” igen nagyra tartó hinduk valami csodás hatást tulajdonítanak.

Röviddel ezután Sundar Singh imádságban azt a bizonyosságot nyerte, hogy Isten akarata az, hogy az úgynevezett keresztyén országokat látogassa meg, s ott bizonyosságot tegyen. Édesapja vállalta fia útjának költségeit, s így lehetővé tette a missziótörténet egyik legnagyobb útjának megvalósulását.

A Sadhu 1920 februárjában Angliába érkezett. Az angolok Isten-országa dolgaiban is szeretik a sajátságosat, a rendkívülit. Azonban Sundar Singh itt is áldások hordozója lehetett, mert kívül és belül ugyanaz maradt itt is. Ha nyugaton más is az összejövetel formája és hangja, és ha az előkészítés is egészen más, éppen az angolszász országokban, a sárga zarándokruha még itt is jó védelem viselője számára. Különösen, ha egészen idegen szellem veszi körül. Egy svájci lelkész leírását közöljük a Sadhu 1920-as angliai látogatásáról. (Kiener lelkész cikke a „Schweizerischer Kirchenfreund”-ból).

„Midőn 1920 áprilisában az edinburgi napilapokban napvilágot látott egy hirdetés, mely szerint „a Sadhu” következő vasárnapon a város egyik anglikán templomában prédikálni fog, alig tudtam többet erről az emberről, mint azt, hogy él és jelenleg egy európai körúton van. Nevét ekkor hallottam először. Bizonyos fokozott érdeklődéssel csatlakoztam a tekintélyes embertömeghez, mely azon a vasárnapi reggelen összegyülekezett a templom előtt, s igazi angolszász türelemmel várt addig, míg a gyülekezet állandó tagjai bérelt helyeiket elfoglalták. Végre beáradhatott ez az emberáradat a templomba, s úgy megtöltötte a templomot, hogy az szinte elviselhetetlen volt.

Az Istentisztelet hosszú, a mi fogalmaink szerint szinte véget érni nem akaró liturgikus része alatt a Sadhu elől ült a templom kórusában. Később hallottam meg, hogy ezen a napon vett részt először püspöki istentiszteleten. Eddig mindig vonakodott attól, hogy egy ilyenén részt vegyen, s csupán más evangéliumi egyházak istentiszteletén vett részt. Végre rákerült a sor. Előre jött a kórus előreszéből s a szószék felé tartott. Egyszerű indiai öltözkéiben alakja élesen elütött környezetétől. Egy hosszú bő vöröses-sárga színű ruha s felette egy piros kendő, ez az egész. Meztelen lábain szandálok vannak, s kezében egy kis Újtestamentumot tart. Ebből áll egész felszerelése indiai és tibeti munkássága alatt; többet Európába sem hozott magával.

A zarándok arról az ígéről beszélt: „vigyázzatok és imádkozzatok!” Imádkoznunk azért kell, hogy ellenálljunk a kísértésnek, mert, ha imádkozunk, Krisztusban és Krisztussal élünk és semmi sem árthat nekünk. Az imádságban tulajdonképpen már a mennyben, a paradicsomban vagyunk; már újjászülettünk. Azonban ehhez nem elég az, hogy csak általános ismeretekkel bírjunk a Krisztusra vonatkozólag, hanem igazán ismernünk kell Őt. Személyéről olvashatunk tudós könyveket, ez egész szórakoztató és néha hasznos is lehet, de nem olyan nagyon fontos. Sokkal jobb, ha egyenesen odamegyünk Hozzá magához, s együtt élünk vele. Ez pedig csak az igazi Imádságos életben válhat lehetségessé. Ez azonban megvéd attól is, hogy elbukjunk a kísértésekben.”

Majdnem felesleges megemlítenem azt, hogy Sundar Singh minden szónoki fortélyt mellőz. Előadását talán éppen egyszerűsége teszi rendkívül hatásossá. Minden beszéde egyszersmind lekipásztori irányítás, amelyet meglepően találó hasonlatokkal sző át, s ezekkel beszédeinek egészen sajátos jelleget ad. Valószínű, hogy anyanyelvén nagy művész lehet, aki átütő erővel, képekkel tarkítva, s azzal a csodálatos egyszerűséggel tud szólni, mely az evangéliumokat jellemzi.

A következő napon Sundar Singh egy kisebb összejövetelen szólt. A skót püspöki államegyház lelkészsképző szemináriumában, Edinburgban. Talán negyvenen vettek részt ezen az összejövetelen, leginkább teológusok, a vezető professzor és Edinburg püspöke. Barátságos fogadtatás után a gyűlésterembe kísérték. Egy asztal mellett helyet foglalt a püspök s mellette a sadhu. Ezen a néven beszéltek róla s a nyilvánosság előtt is így szólították meg. E körül a két férfiú körül foglalt helyet a feszült figyelemmel várakozó hallgatóság, legnagyobb részt papi viseletben. Én csaknem közvetlenül az este főszereplője előtt kaptam helyet, úgy, hogy egyetlen mozdulata, vagy szava sem kerülhetett el figyelmemet. A sadhu nem csupán keleti öltözkéivel kelt feltűnést. Van egész lényében valami, ami azonnal kiemeli környezetéből. Ekkor, amint értesültem, harminc éves volt. A bőre kissé barnás. Szépen formált arcában azonnal feltűnik két szeme, az a két különös ragyogó fekete szem, mely azt az érzést kelti az emberben, mintha inkább befelé tekintene, mint valami határozott irányba. A haja fényes fekete haj, melynek fürtjei fekete szakállával összeolvadva, veszik körül arcát. Amikor beszél, láthatókká lesznek hófehér fogai. Valóban csak a „sadhu” megszólítás illik hozzá. Megszokott udvariassági formáinknak itt vissza kell lépniük. Világosan éreztük, hogy mindnyájan, az ifjak úgy, mint a méltóságokat viselő ősz hajúak, feltekintettünk rá. Ő a nagyobb.

A püspök elnöki szavaiban üdvözölte, s különösen ezt a kérdést hangsúlyozta előtte, hogy mi lelkészek pásztori, prédikátori, tanítói kötelességeink sokaságának teljesítése közben, hogyan találhatunk időt és alkalmat arra, hogy bensőleg erősödjünk és imádkozzunk? Hiszen megtesszük ezt, de nagyon is hiányosan.

A sadhu erre egy körülbelül félórásig tartó beszédet tartott. Közben mindig kezében tartotta kicsi piroskötésű Újtestamentumát. Egész életünknek imádsággá kell lennie, mondta. Amikor csak tehetjük, időt kell szakítanunk a teljes belső koncentrációra Isten előtt. Ez a földolog, a többi csak másodsorban következik. Ezt azonban meg kell tanulni és gyakorolni kell. Lehet, hogy a kezdetén csak percekig vagy legfeljebb egy negyedórásig tudunk kitartóan és buzgón imádkozni, többre nem vagyunk képesek. De később mindig jobban megtalálja a lélek ezt a Krisztushoz vezető utat. Lehet egy óra hosszút, sőt két, három vagy négy óra hosszút imádkozni, felolvadni Krisztusban. Mindenki eljuthat úgy hozzá, ahogy ő, a sadhu is eljutott. Láthatja Őt, odaülhet az Ő lábaihoz és beszélhet Vele. Ez az imádkozás a földolog. Odalépünk általa a Megváltóval való egységbe. Minden egyéb pedig Általa jön, mert saját erőnkől semmit sem tehetünk. Ezt Sundar egy jellemző élményével illusztrálta. Egyszer fenn volt a Himalája hegységben, s egy pogány faluban prédikált. Már esteledett, de senki sem akarta házába befogadni, sem enni, vagy inni nem adtak neki. Fáradtságtól, éhségtől elgyötörve kiment a falu végére s leült egy fa alá. Itt aztán szíve egész hevével imádkozni kezdett s közben teljesen elszakadt az őt környező világtól. Láta Krisztust, beszélt Vele, s akkor érezni kezdte, hogy hogyan szűnik meg mindinkább az éhség, s a szomjúság és a fáradtság érzése, s helyett egy végtelen, kibeszélhetetlen boldogság érzése tölti el. Minden mást elfelejtett. Mikor „felébredt”, ő maga használja ezt a szót, észrevette, hogy imádsága közel négy óráig tartott. A két keze és az arca dagadt volt a nagy darazsak csípésétől. S mindebből nem vett észre semmit, új erővel, a bágyadság legkisebb nyoma nélkül, felkelt s folytatta munkáját. Addig kell imádkoznunk, míg újra éledünk általa – mondta. Ezt mindenki megteheti. Minden más magától meglesz, ha ezt elértük.

Ez az ember, akinek egész testét sebhelyek borítják, a kiállott kínzások néma tanúi, ezekkel a szavakkal fejezte be mondanivalóját: nem tudja másként elképzelni a paradicsomi életet, mint hogy az ennek az életnek folytatása lesz, mert nagyobb boldogság nem lehet annál, ami őt állandóan betölti. Másoknak is lehetnek boldog órái, de ő bizonyos abban, hogy a jelenlevők közül senkinek sincs sejtelve akkora boldogságról, amilyent ő érez.

Előadása voltaképpen példázatok láncolata volt, melyeket magyarázó szavak kötöttek össze. Bennem akaratlanul is mindig fellépett az a gondolat, hogy ilyen formán taníthatott valamikor Jézus. Mert, ha sok mindent el is felejtenek majd a hallgatók, ezek a képek kitörölhetetlenek lesznek. Így képzelem el, hogy Jézus szavait is ezért tudta a hagyomány megőrizni, s később ezért tudták azokat feljegyezni.

Nagy sajnálatunkra még ezen az estén el kellett a sadhunak utaznia. Néma köszöntéssel felkelt, s elhagyott bennünket. Különös érzések töltöttek be, mikor távozni láttam. Tudatában voltam annak, hogy a legnagyobb embert láttam, akivel életemben találkoztam. Lehet, hogy nem minden jelenlevő nyert ilyen megrendítő hatásokat. Én azonban úgy éreztem, mintha egy ilyen embernek minden szavát el kellene hinnünk, még akkor is, ha az látszólag teljesen ellenkezik a józan ésszel. Mert az, amiről neki beszélnie kell, igaz és tapasztaláson nyugszik. Azóta kisebbnek látom Jézus tanítványait, mint valaha. Mert nem bizonyos-e az, hogy a Mester még sokkal nagyobb mértékben, mint ez a tanítvány, éreztette azt a hatást, hogy Neki joga van minden más embernek parancsolni, mert magában hordozza az igazságot, melyet egyszerűen, csak tovább ad?”

¹Angliai tartózkodását megszakította, hogy a párisi misszió hívásának eleget tegyen. Három hónapig működött Angliában, Skóciában és Írországban, eleget téve a legkülönbözőbb meghívásoknak. Mindenféle felekezet templomában, s összejeövetelén hirdette az ígét, beszélt missziói társulatok, egyesületek gyűlésein. Egyetemek kérték fel előadások tartására. Sőt, egy alkalommal a westminsteri gyülekezeti házban hétszáz anglikán lelkész előtt szólt, s a hallgatóság soraiban ott volt a canterbury-i érsek is és több püspök. Oxfordban megkérdezték, hogy hogyan vélekedik az angol keresztyénségről. Láthatóan nehezebbre esett a válaszadás, mert mindig tapintatos és udvarias igyekezett lenni.

Azt mondta, hogy úgy tűnik neki, mintha a vallásnak arra a részére, mely a lelki békességre vezet, nagyon kevés hangsúlyt helyeznek. „Szellemi dolgokat nyugalom és elmélyedés nélkül nem észlelhet az ember.” Azt írta egyik levelében „...Úgy érzem, hogy ugyanúgy, ahogyan a nap, a köd és a pára miatt (itt Angliában) csak ritkán látható, úgy az igazság napja is majdnem mindig rejtve marad a materializmus köde és párafelhője mögött.”

---

¹ Minthogy Müller V. könyvében ezután már csak néhány adat van a Sadhu működéséről, a fordító a német kiadó szíves engedelmével a könyvet az ezután következő résszel kiegészítette. Az eddigi részben Kartar Singh halála leírásánál az újabb források pontosabb adatait alkalmazta a fordító, továbbá Sundar Singh apja megtérésének történetét bővebben közölte. Cz. S.

Májusban Észak-Amerikába utazott, s ott New York, Baltimore, Pittstone, Brooklyn, Philadelphia, Chicago, San Francisco, s még sok más városban folytatta nagyszerű szolgálatát. Itt egy nagy diákkonferencián is részt vett. Amerikában még jobban megerősödött véleménye a nyugati keresztyénségről. Egyik beszédében azt mondta: „Jézus itt azt mondaná: Jöjjetek hozzám mindannyian, akiket az arany súlyosan megterhelt és én nyugalmat adok nektek.”

Július 30.-án hajóra szállt Ausztrália felé. Útközben Honoluluban egy nagy összejövetelt tartott a legkülönbözőbb nemzetiségekből és fajokból összeverődött hallgatóság előtt. Nyolc napig időzött Sidneyben, ahol templomokban, imaházakban és az egyetemi tantermekben hirdette az evangéliumot. Működése egyesítőleg és békítőleg hatott a keresztyén egyházakra, melyeknek tagjai összefogva, rendezték meg azokat a gyűléseket, melyeken a sadhu beszélt. Melbourne-ban, Adelaide-ben, Perth és Freemantle városokban hirdette az ígét. Azonban lelkében mindig erősebb lett a vágyakozás India után, a csend után. Vágyott arra, hogy megint átadhassa magát zavartalanul az elmélyedésnek és az imádságnak. Hiszen csak Krisztus szerelme vitte Sundar Singhet a nagyvárosokba, csak az a vágy, hogy lelkeket mentve Mesterének szolgáljon. „Mindig akaratom ellenére megyek a nagyvárosokba – mondotta – és kényszerítenem kell magamat erre ... itt a földön csak rövid időnk van arra, hogy szolgáljunk, s ezért nem szabad ezt az egyetlen alkalmat elmulasztanunk.”

1920. szeptember 25.-én Bombay-ben ismét hazája földjére lépett, s még ugyanennek az évnek utolsó heteiben Pandszabban és Bengáliában folytatta missziós munkásságát. 1921 tavaszán pedig az az ember, akit egy évvel előbb egy világ keresztyénsége rajongott körül egyedül, békességesen járta életveszéllyel és mérhetetlen nehézségekkel küzdve Tibet nyomorult falvainak piszkos utcáit és hirdette Krisztus üzenetét.

1922-ben még egyszer útra kelt Európa felé. Azt mondotta, nem azért jön, hogy prédikáljon, – hiszen Európában nagyon is sokat prédikálnak –, hanem azért, hogy Isten megmentő hatalmáról egyszerűen bizonyosságot tegyen. Ennek az útnak a költségeit is az édesapja viselte, s ő tette lehetővé, hogy megvalósuljon a sadhu egyik leghőbb vágya, az, hogy meglássa a Szentföldet. Január 29.-én szállt hajóra, s Port Said-on át egyenesen Palesztinába ment. Hogy mit jelentett számára Jézus testben munkálkodása színterének látása, arról sohasem alkothatunk képet magunkat. Lelkében túláradt az öröm, s szeméből sokszor kicsordultak a hálaadás könnyei. Mindazokat a helyeket végigjárta, melyek a Megváltó földi működésének tanúi voltak. „Itt találtam meg az evangéliumok gyakorlati kommentárját” – mondta. Az indiai tanítvány szemei előtt valósággal újból lepergett az egész hatalmas megváltói munkásság. Jézus közvetlen, személyes jelenlétének tudata töltötte el lelkét. A romba döntött jeruzsálemi templom mellett úgy érezte, hogy Krisztus szavait hallja: „azért jöttem, hogy életük legyen és bővítködjének.” Az olajfák hegyén, a Gecsemáné kertjében imádságban borult le Krisztus előtt, Aki mintha ott állt volna előtte, s így szólt volna hozzá: „béke(sség) nektek! Amint elküldött engem az Atya, én is elküldelek titeket.” (Ján. 20,21) Ebben az imádságban kapta meg azt a bizonyosságot, hogy az Isten elhívta őt arra, hogy az egész világ előtt bizonyosságot tegyen.

A Szentföldről Kairóba utazott a Sadhu, ahol a kopt keresztyének között és egy amerikai missziói egyházban beszélt. Innét a katolikus Franciaországba hajózott, s Marseille-ban kétszer prédikált. A március hónapot Svájcban töltötte, ahol leginkább a református templomokban hirdette az ígét. Genfben a Reformáció termében, ahol a Népszövetség gyűlésezik, azt mondotta:

„a Népszövetség nagy erőfeszítéseket tett; de addig nem érhet el semmit, amíg nincs a szívek között szövetség, s ez a szövetség csak úgy válik lehetségessé, ha Annak adatnak át a szívek, Aki a szívek felett is Mester. Egyedül benne találjuk meg az igazi békességet.”

Szóltott Lausanne-ban, Neuchatel-ben, ahol közel tízezer ember hallgatta, Bern, Thun, Zürich, St. Gallen városokban, s még több helyen. Baselben egy nagy missziós összejövetelen azt mondotta:

„ha az én szavamat halljátok, az semmit sem használ nektek; az Ő szavát kell meghallanotok. Menjetek a csendbe, akkor hallani fogjátok Őt és meg fogjátok érezni, amit megtapasztalt valaki, aki pogány országból jött közétek: Krisztus menthet meg egyedül. Aki Benne él, meg fog halni a bűnnek és örökké fog élni.”

Zürichben egy kommunista, mikor hallotta előadását, azt mondotta: „Ha minden ember olyan volna, mint ez a Sadhu, nem volna szükségünk kommunizmusra.” Svájci tartózkodása alatt több szűk körű előadást és eszmecezerét tartott lelkészekkel és teológiai hallgatókkal. Ezeken Sundar Singh nagyon határozottan megmondta, hogy miben találta meg a nyugati keresztyénség külsőségességének, szegénységének és erőtlenségének okát: a nagyon hiányos, nagyon beteg imádságos életben. Mindig visszatért erre.

„Ti európaiak állandó sietségben vagytok, nincs időtök arra, hogy imádkozzatok és éljete.”

Ezen a ponton kíméletlen és kemény tudott lenni. A szívünkre ütnek szavai, mikor azt mondja:

„A keresztyén ember imádság nélkül csak holttest.”

„Azok az emberek, akik nem élnek imádságos közösségekben Istennel, nem érdemlik meg, hogy embernek nevezzék őket, nem egyebek, betanított állatoknál.”

Lauterburg svájci lelkész írja, hogy mikor egy néhány svájci lelkész megkérdezte tőle, hogy mit kell tenniük, hogy munkásságuk eredményesebb legyen, két szóval adta meg a választ: „More prayer!” (Imádkozzatok többet! Legyen több imádkozó!)

Aránylag rövid ideig tartózkodott Németországban. Itt Hallében, Berlinben, Hamburgban beszélt, s Lipcsében és Kielben az egyetemen is tartott előadásokat. Boldog volt, hogy Wittenbergben Luther munkásságának helyét és sírját is felkereshette. Rendkívüli tisztelettel és szeretettel beszélt mindig Lutherről és érdekes az, hogy noha csak hallott a nagy reformátorról, s soha egyetlen sorát sem olvasta, beszédeiben, gondolataiban néha mintha csak Luther szólalt volna meg. Megkérdezték tőle, hogy milyen megtérést becsül többre: az olyat, mint az övé, mely látás által történt, vagy az olyat, mint amilyen a Lutheré volt? Azt felelte, hogy Isten neki megadta az előbbi, mert őt nem lehetett másként megmenteni, de az a nagyobb, aki „nem lát és mégis hisz.”

Ezután egy hónapig Svédországban időzött, a Sadhu. Felkeresett nagyobb városokat és kis falvakat egyaránt. Mindenütt áhítatos érdeklődéssel fogadták beszédeit. Stockholmban Bernadotte Oszkár herceg vendége volt. Jellemző gondolkodására, hogy mikor tudtul adták neki, hogy a herceg kívánja vendégül látni, egyszerűen azt felelte: „én mindig a békeesség Fejedelmével (the prince of peace) élek együtt”. Upsalában Söderblom érsek vendége volt, aki személyesen tolmácsolta az egyetem aulájában tartott előadásait. Itt Upsalában a dómban mondta azokat a reá nagyon jellemző szavakat:

„A nagy, azt mondanám az egyetlen csoda, amely megtörténhet velünk: Krisztus békeessége. Hogy egy szegény, nyugtalan, tisztátalan és bűnös emberi lélek Isten bocsánatát megízlelheti, ez minden értelmet felülhalad. Ez a csoda, mely minden csoda felett való.”

Mintha ezt a gondolatot folytatná, mikor egyik levelében azt mondja:

„Az én üzenetem nem a kútból való megmentetés (Rasarban), hanem a bűnből és halálból való megmentetés Krisztus által, a mi hű Megváltónk által.”

Koppenhágában a volt orosz anyacárné kérte áldását, de ő azzal tért ki a kérés teljesítése elől: „nem vagyok méltó arra, hogy valakit megáldjak; mert az én kezeim tépték szét egykor a Szentírást. Egyedül Krisztus átszegezett kezei áldhatják meg önt és másokat.”

Június elején Sundar Singh Hamburgon keresztül Hollandiába utazott, ahol Boetelaer báró Hollandia politikai és egyházi méltóságaival is személyes ismeretségbe hozta. Több városban beszélt. Arról a benyomásról, melyet Hollandiára gyakorolt a Sadhu, hadd szóljon az a levél, melyet a Magyarországon is járt utrechti holland református államegyházi theol. professor, J. A. Cramer írt Heiler marburgi professornak: „... Kétszer jutott osztályrészemül az az előjog, az a megtiszteltetés – hogyan is fejezzem ki magamat –, hogy találkozhattam vele és Utrechtben nyilvános összejövetelen, melyen ezek töltötték meg a termet, én vezethettem be. Pontosan ugyanazt a benyomást szereztem róla, melyet ön szép könyvében kifejezésre juttat, ő kijelentés volt számomra és megjelenése által közelebb jött hozzám és érthetőbb lett számomra az újtestamentum világa ... Teljesen egyetértek önnel abban, mikor ön az ő jelentőségét ránk, nyugati emberekre nézve ezekben a szavakban vázolja, hogy ő imádkozni tanított bennünket, s Jézus evangéliumát megint egyszerű nagyságában és csodatevő erejében mutatta meg nekünk...”

A Sadhut roppantul kimerítette ez az út, s így minél hamarább igyekezett haza. Sok-sok, a legkülönbözőbb országból érkezett hívást utasított vissza, s miután júliusban Angliába érkezett, már csak a nagy Keswick konferencián beszélt. Nyugalomra áhítozott, s ezt csak akkor találta meg, mikor augusztusban visszatért hazája földjére, a Himalája tövébe. Ott a csendben lelke új erőket kapott, s már az esztendő utolsó hónapjaiban újra folytatta apostoli munkáját Észak-India vidékein.

Nyugati útjainak tapasztalatai igen szomorúak voltak. Ezekben foglalta össze:

„Azt gondoltam régebben, hogy ezeknek az országoknak lakói mind csodálatos emberek; misszionáriusaikon keresztül Isten szeretetét láttam szívükben és mikor megértettem, hogy mit tesznek értünk, azt gondoltam: kell, hogy azokban az országokban élő keresztyének legyenek. Azonban utazásaim közben megváltozott a véleményem. Egészen más viszonyokat találtam. Kétségkívül vannak

itt is igaz szolgálai Istennek, de nem mindnyájan keresztyének. Elkezdtem összehasonlítani a pogány országokat a keresztyénekkal. Az előbbieket pogányok, mert kézzel csinált bálványképeket imádnak; az úgynevezett keresztyén országokban azonban a pogányság sokkal rosszabb fajtáját fedeztem fel: az emberek önmagukat imádják. Közülük sokan színházba mennek, ahelyett, hogy imádkoznának és Isten igéjét olvasnák. Szeretik az italt és mindenféle bűnt. Elkezdtem megismerni, hogy egyetlen európai ország sem tekinthető keresztyénnek, hogy mindenütt csak egyes keresztyének vannak.”

„Egyszer egy nap a Himalájában egy folyó partján ültem; kivettem a vízből egy szép, kerek és kemény követ s darabokra törtem. A belseje egészen száraz volt. Ez a kő hosszú ideig a vízben hevert, de a víz nem hatolt be a kőbe. Ugyanígy van ez az emberekkel is itt Európában; évszázadokig körülvette őket a keresztyénség folyama, egészen be vannak merítve annak áldásaiba, benne élnek a keresztyénségben, de a keresztyénség nem hatolt beléjük és nem él bennük. A hiba nem a keresztyénségben van, hanem a szívek keménységében. Materializmus és intellektualizmus keményítette meg a szíveket. S így nem csodálom, ha itt sok ember nem tudja megérteni, kicsoda Krisztus”.

„Azt hittem, hogy a keresztyén országok lakói a bibliát olvassák, s az angyalokhoz hasonlatosak. Azonban, mikor ezeket az országokat bejártam, felismertem tévedésemet. A legtöbbször közülük fehér az arca és fekete a szíve. Pogány országokban mindenütt azt látom, hogy az emberek templomaikba mennek; istenfélők. Itt mindenütt olyan embereket látok, akik a szórakozást keresik.”

„Pogány országokban vannak emberek, akik évekig keresik a békességet és az üdvösséget, míg itt olyan sokan vannak, akik megelégszenek a külső jóléttel.”

A próféta intő, figyelmeztető kiáltása hangzik Sundar Singh szavából, amikor azt mondja:

„Mivel az úgynevezett keresztyén országok nagymértékben elpártolnak Krisztustól, Jézus a pogány országoknak kezdi magát kijelenteni, s ott szívesen látják Őt és tisztelik. Itt is igaz az ige: az elsők utolsók lesznek és az utolsók elsők.”

Útjának végső tanulságaként megérlelődött benne az a gondolat, hogy többet már nem tér vissza Európába. Az ő munkatere India és Tibet, ott kell hirdetnie a Krisztus evangéliumát.

10. 1923—1929.

Mielőtt tovább mennénk a nagy tanúbizonyosság életének megvizsgálásában, meg kell állnunk egy rendkívül szomorú ténynél. Sundar Singhet hosszú ideig India egész keresztyénsége, beleszámítva a római katolikusokat is, úgy tekintette, mint Istentől különös kegyelmi ajándékokkal felruházott, a megszentelődésben különösen előrehaladt nagy apostolat Krisztus evangéliumának. Noha a Sadhu anglikán missziói intézetben nyerte el a keresztségét, szellemi meggyőződésében nem ismerte el teljesen vezetőjéül az anglikán egyház dogmatikáját, így pl. az apostoli successió tanát nem vallotta, hanem egyedül a Szentírásra támaszkodott. Egész India keresztyénségének kívánt szolgálni. Azt mondta:

„Minden keresztyén egyházban, ahol Krisztust szeretik, atyámfiai között érzem magamat. Hiszen a keresztyénség nem egy társaság, nem egy egyház, a keresztyénség Krisztus maga. Azok, akik Krisztussal élnek, tudják, hogy ő maga az egész keresztyénség”.

Azokat, akik általa tértek meg, egy egyházi missziói állomás gondjaira bízta, ő maga azonban úgy érezte, hogy Istentől adott mondanivalója van a legkülönbözőbb egyházak és közösségek tagjai számára. Így történt meg aztán az, hogy Sundar Singh beszélt református és anglikán, lutheránus és presbiteriánus, methodista és kongregacionalista gyülekezetek körében, s hallgatósága körében igen nagy számmal képviselve voltak a római katolikusok is. Mikor a római pápákra vonatkozólag kérdést intéztek hozzá, kijelentette, hogy nagy tisztelettel hajlik meg személyük előtt, „nem hiszek a pápában, mint Krisztus helyettesében és Szent Péter utódjában. Nem találok meg benne Krisztus és Péter szellemét és inspiráltságát. Krisztus maga mindenkor az övéinél van, szt. Péter pedig nem hagyott hátra és sohasem rendelt el utódjának senkit.”

Ennek a kijelentésnek lett a következménye az a harc, melyet egy Páter Hosten nevű bennszülött indiai jezsuita indított meg, miután a „megtérítési” kísérletek hiábavalóknak mutatkoztak. A támadások abból a tételből indultak ki, hogy a római Egyházon kívül nem élhet „szent.” Ez az így világhírré emelkedett jezsuita minden előzetes utánjárás nélkül belekiáltotta a világba: „Sundar Singh szemtelen csaló!” 1923 okt. 8.-án kelt levelében azt írja: „1923 óta én vettem kezembe Sundar Singh diszcreditálását.” Söderblom érsek a

következőkben jellemezte ezt az eljárást: „Bizonyos helyeken ismert recept szerint egyszerűbb megoldáshoz nyúltak, hogy Sundar Singhet erkölcsileg kivégezzék, minthogy más úton nem lehet az útból eltenni, vagy a rendszerbe beilleszteni. A szabály szörnyű, de ad maiorem ecclesiae glóriam nem ritkán használták. Ez a következő: gyalázd, gyalázd, gyalázd, mindig ragad rá valami! Aliquid haeret. A világ ítélete még ma is ugyanaz, mint a Golgotával szemben. Nincs füst tűz nélkül. Mégis csak kell, hogy valami gyanús legyen abban az emberben... De itt is hangsúlyoznunk kell, hogy kiváló és igazságszerető katolikusok meggyanúsítások után is nyilvánosan biznyságot tettek a Sadhu örvendezően áldozatos szeretetéről és Istennel való mély bensőséges kapcsolatáról és közösségéről...” Sundar Singh maga nem védekezett. Csendesesen és alázatosan tűrte a rágalmakat. „Boldogok vagytok, ha szidalmaznak (gyaláznak) titeket és üldöznek és hazudva minden gonoszt mondanak rátok (én)miattam.” (Máté 5,11) Az ostrom fokozódott, pompás szövetségesekre találtak a jezsuiták néhány európai református és lutheránus racionalista „lelkész” személyében. Ezek is a maguk dogmájából indultak ki. A racionalizmus legnagyobb tétele: csoda nincs. Ki az a csaló, aki az életével rácáfol erre? És jött a harmadik csoport, s ez talán a legfájdalmasabb: ortodox protestáns teológiai tudósok lapokban, folyóiratokban hangoztatni kezdték, lehet hogy igaz az, amit a jezsuiták mondanak, hiszen mindig mondtuk, hogy Sundar Singh nem domborítja ki eléggé Krisztus váltságahalálának dogmáját. 1924.-ben a nagy nyugati napilapok hasábos cikkeket írtak „a legújabb keresztyén kegyes csalásról”, „az új indiai szemfényvesztőről.”

Sundar Singh a zarándok pedig ezalatt tovább folytatta munkáját. Csendesesen, sadhu-módra élt, túrt és szenvedett, de szünetlenül hirdette Krisztus evangéliumát. Ahhoz tartotta magát, amit 1920.-ban mondott: „Sohasem törődtem azzal, hogy mások mit mondanak vagy gondolnak rólam, ha ezt tettem volna, sohasem jutottam volna ennyire a Mesterért végzett munkámban... Ellenállás a keresztyén szótárában azt kellene, hogy jelentse, haladás. Ha mások hibáztatnak minket, elkezdünk magunkba tekinteni és ezáltal mások rosszállása számunkra a kegyelem eszközévé lesz.”

Isten azonban hatalmas barátokat állított mellé. Heiler Frigyes nagynevű marburgi theol. professzor, a kiváló vallástörténész rengeteg támadásnak volt kitéve „Sadhu Sundar Singh” című kitűnő munkája miatt. Ezek a támadások – meg az, hogy ő személyes jóbarátja lévén a Sadhunak, nagyon is meg volt győződve barátja igazáról – arra indították őt, hogy a szem és fültanuk felkutatása által esetről-esetre haladva, fényt derítsen a Sadhu életére. A rendkívül gondosan lefolytatott vizsgálat fényesen igazolta Sundar Singhet. Egyetlen esetben sem sikerült a jezsuitáknak bebizonyítani, hogy a Sadhu hazudott vagy tévedett volna. A vizsgálat dokumentumait és eredményeit Heiler professor „Betrüger oder Apostel” című munkájában adta ki és foglalta össze 1925-ben. Heiler mellett elsősorban Söderblom Náthán upsalai érsek volt az, aki újból védelemére kelt Sundar Singnek. Rendkívül nagy jelentőségű volt ez a harc, mert ha talán néhány évtized múlva tört volna ki, szemtanuk tanúságával már nem lehetett volna bizonyítani. Itt is csodálatosan igazgá lett a Római levél szava: „akik Istent szeretik, azoknak minden összedolgozik a javukra.” (Róm. 8,28)

Csodálatos az, hogy hogyan segítette keresztül Isten ezt az embert a legnagyobb kísértéseken. Működésének elején ott kísértett az otthon, ő betegen, megkínóztatva, kivert kutyaként járt járhatatlan utakon, s valahol lent a Pandsabban várta a meleg otthon. Csak a hivatását, a hitét kellett volna feláldozni. Ekkor még csaknem gyermek volt. Alig múlt el tizenhat éves. De Krisztus szerelme erősebb volt. Azután egyszerre nemzeti hős lett. Mikor nagy délindiai útját befejezte, s egész Indiában emlegették nevét, eljöttek a rokonai és arra kérték, fogadja el a guru méltóságát, legyen népének tanítója és vezére. Hacsak egy kicsit kevesebbet fog beszélni keresztyénségről, India lábainál hever. Nagyobb lesz politikai hatalma, mint Gandhié! És Krisztus ekkor is győzött. Jött a világhír, szárnyaira kapta, s Sundar Singhet Angliában valóságos vallásos kultusz vette körül. Egy szép napon ő volt New York új sztárja. És a Sadhu ekkor is minden dicsőséget Urára hártott. Csendes és alázatos maradt. Úgy gondolkodott ekkor is, mint akkor, mikor Dél-Indiában 1918-ban valaki megkérdezte tőle, hogy nem árt-e neki ez a nagy ünneplés, s ő a következő történettel felelt:

„Mikor Jézus bevonult Jeruzsálembe az emberek ruháikat a földre terítették, pálmaágakat és kendőket szórtak az útra, hogy ezzel megtiszteljék az Urat. Jézus a próféta szava szerint számárháton ült. Az Ő lábai így nem is érintették a tiszteletére feldíszített utat. Ezzel szemben a számár ruhákra és pálmaágakra lépegetett. Milyen dőreség lett volna, ha a számár ettől elbizakodottá vált volna. Mert bizony nem miatta díszítették fel az utcákat. Ugyanilyen dőreség volna, ha azok, akik Jézus nevét az emberek közé viszik, elbizakodottakká lennének a megtiszteltetések miatt, melyekben pedig csak Jézusért részesítik őket”.

Röviddel az angliai nagy ünneplések után „a kereszt szerelmese” (első életrajza „The lover of the Cross” című volt) egyedül, üldöztetések közepette járta újra Tibet piszkos falvait, városait. 1924.-ben az egyház jött

hozzá, hívó szavával. Sundar Singhet megkérték, hogy legyen India nemzeti keresztyén egyházának első püspöke. De a Sadhu tudta, hogy másra hívatott s nem fogadta el a hívást.

Még nincsen egészen pontos képünk arról, hogy, milyen sorrendben peregtek le az események Sundar Singh életében 1923 óta. Tudjuk, hogy annak az évnek nyarán is megkísérelte, hogy behatoljon Tibetbe, minthogy azonban ugyanakkor valaki halála hírére költötte, az angol hatóságok megakadályozták terve kivételében. Nyugati útja óta különben is gyakran betegeskedett. Ezért nem tudott minden nyáron ellátogatni missziói munkásságának legnehezebb terepére. Magában Indiában is óriási munkásságot fejtett ki. Ha valahol előadást tartott, nem volt akkora terem, mely befogathatta volna a hallgatóságot. Ezren és ezren özönlöttek Sundar Singh evangélizációira, hogy az ő ajkáról hallják a Krisztus evangéliumát. Most is, mint mindig kitért az ünneplések elől, s a beszédek megtartása után igyekezett minél gyorsabban eltűnni hallgatói köréből.

Még nem készült el ennek a könyvnek magyar fordítása, mikor egy külföldi egyházi lapban megrázó közleményre akadtam. Heiler professzor közli, hogy Sundar Singh „Kelet és Nyugat apostola” nem tért vissza 1929. évi tibeti útjáról, melyre április 18.-án indult el. A dolog valószínű magyarázata nagyon szomorú, mert a professzor szerint a Sadhu vagy a múlt nyáron ott dühöngő kolerajárvány áldozata lett, vagy vértanúhalált halt. Augusztus vége óta Tibet megint hozzáférhetetlen, határain őrt áll a hó, s csak a Himalája Tibetbe vezető ötezer méternél magasabban fekvő szorosairól lerohanó viharok hoznak üzenetet a bezárt birodalomból. Kapuit csak a jövő év tavasza fogja megnyitni, addig be nem mehet, s ki nem jöhet rajtuk senki.

Egyik svájci előadásában azt mondta a Sadhu: „Nem érzek félelmet annál a gondolatnál, hogy egy napon Tibetben meg kell halnom. Amikor az a nap elérkezik, örömmel fogom fogadni. Minden évben vissza fogok oda térni és lehet, hogy már a jövő évben meg fogjátok hallani, hogy én ott életemet vesztettem. Akkor ne gondoljátok azt, ő meghalt, hanem mondjátok azt, ő a mennybe és az életre jutott, Krisztusnál van, a teljes életben.” – Érdekes, hogy az idén éppen azt a várost, Rasart akarta felkeresni, melyben olyan csodálatos módon szabadult meg a száraz kútból. Az elzárt birodalom még oly keveset hallott az evangéliumról s csaknem minden tibeti bizonyoságtévő vértanúhalált halt.

És talán éppen ez volt az, ami olyan nagy vonzóerőt gyakorolt rá. Egész életében az volt a vágya, hogy igehirdetését mártírhallal pecsételhesse meg. Még európai útján is kitűnt ez abban, hogy szabadidejét arra használta fel, hogy vértanúk sírja mellett gondolataiba merüljön. így pl. Upsalában különösen szt. Erik sírja érdekelt. Amikor Párizsban megkérdezték tőle, hogy mit kíván megtekinteni, azt válaszolta: „azokat a helyeket, melyek mártírokkal s az ország vallási életével függenek össze. Gyorsan végighaladt a Louvre termein, csupán az egyik, szt. Sebestyén vértanúságát ábrázoló kép előtt időzött hosszabb ideig. Erről a képről később úgy nyilatkozott, hogy ez a legkiválóbb az ottani remekművek között... Nem azért kereste a szenvedést, a mártíriumot, mert annak valami különösebb értéket tulajdonított, hanem azért, hogy azzal is Urának szolgáljon, az Ő nyomdokaiban lépjen. A vértanúhalálban bizonyoságtételt – mártíriumot látott. Egyik életrajzírója azt mondja, hogy Sundar Singh a vértanúság „propaganda-értékét” becsüli nagyra.

H. Anstein bázeli lelkész, aki a bázeli külmissziói intézet megbízásából külmissziói világszerte tanulmányútát végzett 1924—1925-ben, s útján Sundar Singh-el is megismerkedett, s látta működését, írja e könyv fordítójához küldött egyik levelében, hogy a Sadhu-t elindulása előtt Jézusnak különösen az a mondása foglalkoztatta:

„mert aki meg akarja menteni lelkét (életét), elveszti azt, aki pedig elveszti lelkét (életét) értem és az evangéliumért, az megmenti azt.” (Márk 8,35)

Anstein lelkész egész útján, akárhová került, mindenütt azt tapasztalta, hogy a Sadhut szeretik, s munkásságát imádsággal kísérik az egész világon. Borneó őserdőiben a dajak keresztyének, a kínai teológusok, vagy bárhol a földkerekségen, mindazok, „akik meg tudják érezni, hogy itt apostoli légkör van, s az első tanuknak lelke támadt fel”, érdeklődnek iránta. Gandhi arra kérte Ansteint: kérje meg Sadhut, hogy keresse fel, mert már nagyon szeretne vele ismét beszélni. Szomorúan különös, hogy Magyarországon még alig tudunk valamit erről az emberről.

Sundar Singh az utolsó években főképpen a presbiteriánus misszionáriusokkal munkálkodott együtt, s ezek közül valók legjobb barátai is. Anstein közvetítésével jutott Magyarországra az a levél, melyben Watson subathui presbiteriánus misszionárius a Sadhu életének utolsó ismert részleteiről és eltűnése körülményeiről pontos tudósítást nyújt. A levelet – fordításban itt közlöm:

Subathu Simla Hills, India (1929. szeptember 3.)

Sadhu Sundar Singh április 18.-án, amikor éppen indulóban volt tibeti útjára, felkeresett búcsúzás végett. Tavaly ugyanezzel a szándékkal hagyott el bennünket, de Rishikeshtől (a Himalája lábánál a Ganges folyó mellett) negyven mérföldnyire a hegyi ösvényen való gyaloglás után hirtelen megbetegedett és tibeti útíársai visszahozták útjának kiindulási pontjára. Innen egyedül tudott visszatérni Subathuba, ahol visszanyerte egészségét. Az idén ismét útrakelt, hogy csatlakozzon tibeti kereskedőkhöz, akikkel megállapodott, hogy velük megy hóborította hegyekkel szegélyezett országukba.

Útjuk először a Badrinath melletti hindu szentély felé vezető igen járt zarándok útvonalon vezetett. Sadhu azt mondta nekem, hogy erről az útról le szándékoznak térni mielőtt Badrinath-t érintik, mivel útjuk kelet felé vezetne, fel a Niti Pasára Tibetbe. Ha Isten is úgy akarja, ugyanazon az úton tér majd vissza, hogy Subathuba érkezzek június vége előtt. Addig nem lehet hozzá juttatni a postát, s így vegyem át levelezését és válaszoljak a fontosabb levelekre.

Visszaérkezésének ideje elmúlt és semmi hír sem érkezett a Sadhutól és senki sem tudott róla újabb adatokat. Pedig megígérte, hogy betegsége esetén, ha csak teheti, küldöncöt küld. Akarata felől rendelkezéseket hagyott hátra. Ezeket két megbízottja hajtáná végre, ha ő nem térne vissza. Ezek közül az egyik Riddle úr az újjeländi presbiteriánus misszióból úgy érezte, hogy valami kísérletet kellene tenni barátunk kinyomozására. S így dr. Taylornal Roorke-ből nyolc napos nehéz utat tettek a Sadhu keresésére. Ezen négy mérföldnyire hatoltak be Tibetbe, 18.000 lábnyi magasságban. Egyáltalában semmi nyomot sem találtak. Az egész úton senkivel sem találkoztak, aki látta volna, vagy hallott volna róla. Valóban szomorúan különös ez a negatív eredmény. A kormányzósági hivatalok is nyomoznak a zarándok nyilvántartók által. Igyekeznek halálának nyomára akadni.

Éreztem, hogy barátai, levelei távozása óta az én kezembe jutnak, valami értesítést szeretnének kapni. Minthogy nagyon nehezen írhatnék külön-külön mindenkinek, ezt a levelet küldöm mindazoknak, akiknek címét megkaptam. Az ő utolsó és véleményem szerint legjobb könyve, mely az idén jelent meg: „With and without Christ” bizonyossá tesz bennünket abban a hitben, hogy ha ő földi útjának végére ért, most még sokkal teljesebben, mint eddig bármikor megvalósul életében „the Living Presence of Christ” Krisztus élő jelenléte. Pál Filippii levelében olvassuk: „kíváncsom (vágyom) elköltözni és együtt lenni Krisztussal, mert sokkal inkább jobb ez”. (Fil. 1,23) Ezért csak hálát adhatunk Sundar Singh barátunk örömteljes állapotáért és előre kell tekintenünk az Úr jelenlétében bekövetkező boldog találkozásra.

Lásd Ján. 11,25 és 10,27-28.

Ma a Sadhu 40. születésnapja lenne. Barátai közül többen felkeresték soraikkal ez alkalomból.

Keresztyéni üdvözzel

G. H. Watson

Ez a levél most már, ha nem is közölheti határozott formában a halálhírt, mégis nagyon valószínűvé teszi azt, hogy Sadhu Sundar Singh a huszadik század első negyedének legnagyobb keresztyén egyénisége földi pályafutását befejezte. Legkiválóbb ismerője Heiler professzor, aki tudományos kritikai vizsgálatnak vetette alá működését, írja róla a következőket:

„A keresztyén misszió története kevés olyan igehirdetőt ismer, akinek ilyen messzire terjedő munkásság adatott... A nyugati keresztyénség számára nem kevésbé üdvös és tanulságos az ő prédikációja, mint a hinduizmus és a buddhizmus számára. Az ő személyisége és igehirdetése az elképzelhető legáltalóbb kritika azzal az elkorcsosulással szemben, melyet a Nyugat mai keresztyénsége mutat. Sőt több ennél, új hatalmas rámutatás arra, ami centrális a keresztyénségben, arra ami „az egy szükséges dolog”, messze hangzó fellebbezés a keresztyén világ lelkiismeretéhez hogy vegye komolyan a keresztyén hitigazságokat”.

Kelet apostola, Nyugat profétája volt. Drága egyénisége nagy ajándék és írásain keresztül mindig nagyobb mértékben lesz azzá, a mi számunkra is. Talán mártírhálált halt, ezt még bizonyosan nem tudjuk. De élete mártír élet volt s minden keresztyén számára hirdeti azt, amit ő egyszer így foglalt szavakba:

„Kell, hogy minden egyes keresztyén egy-egy élő mártír legyen, aki az Ő Mesteréért él.”